

Bedrijfs- administratie met ERP

Hans van der Hoeven
Arjan Beunen

3^e editie

Noordhoff

Bedrijfsadministratie met ERP

Hans van der Hoeven
Arjan Beunen

Derde editie
Noordhoff

Ontwerp omslag: G2K Brand Design Agency

Omslagillustratie: Stocksy

Ontwerp binnenwerk: Noortje Boer

Eventuele op- en aanmerkingen over deze of andere uitgaven kunt u richten aan:
Noordhoff Uitgevers bv, Afdeling Hoger Onderwijs, Antwoordnummer 13, 9700 VB
Groningen of via het contactformulier op www.mijnnoordhoff.nl.

De informatie in deze uitgave is uitsluitend bedoeld als algemene informatie. Aan deze informatie kunt u geen rechten of aansprakelijkheid van de auteur(s), redactie of uitgever ontleenen.

0 / 26

© 2026 Noordhoff Uitgevers bv, Groningen/Utrecht, Nederland

Alle rechten voorbehouden. Tekst- en datamining niet toegestaan.

All rights reserved. Text and data mining not permitted.

ISBN(ebook) 978-90-01-19637-0

ISBN 978-90-01-19636-3

NUR 123

Woord vooraf

Het vakdomein bedrijfsadministratie is in 2020 herzien. Veel docenten constateerden toen dat de bestaande literatuur te ver vervreemd was geraakt van de beroepspraktijk die zich in de afgelopen decennia sterk heeft ontwikkeld. De twee belangrijkste ontwikkelingen waren:

- 1 een sterke nadruk op de procesoriëntatie in plaats van op de functionele gerichtheid;
- 2 de integratie tussen bedrijfsadministratie en ERP: de integratie van de domeinen logistiek, financiën, controlling, verkoop, human resources en dergelijke.

Daarnaast is de roep om meer praktisch onderwijsmateriaal terecht veel luider geworden. We hebben daarom de opdrachten meer 'hands-on' gemaakt. In het materiaal zitten veel kleinere meerkeuzeopdrachten en de grote opdrachten zijn nu vrijwel allemaal in een Excelformat uitgevoerd. Hierdoor kan de student sneller en ook gestructureerder opdrachten maken om de leerstof te verwerken.

Er is gekozen voor een procesgeoriënteerde aanpak waarbij de bedrijfsprocessen uit de praktijk als handvat zijn gehanteerd. Een tweede wezenlijk verschil ten opzichte van andere methoden is dat er een sterke integratie bestaat vanuit de bedrijfsadministratie naar ERP (Enterprise Resource Planning). Vanwege het vormgeven van de nauwe band met de huidige beroepspraktijk is dit noodzakelijk gebleken: het domein bedrijfsadministratie bestuderen zonder de toepassing in moderne informatiesystemen is volgens veel praktijkbeoefenaren niet meer adequaat.

Dit alles betekent dat de inhoud van *Bedrijfsadministratie met ERP* in vergelijking met andere methoden weliswaar nog steeds veel herkenning biedt, maar dat hier toch een geheel ander concept is uitgewerkt. Studenten worden per proces aan de hand genomen om dat proces te doorlopen. Het boek is pakketonafhankelijk geschreven en vormt voor studenten het startpunt.

De opgaven zijn deels traditioneel van aard, maar daarbij laten we studenten actief nadenken over de informatievoorziening en rapportages en de relatie van die twee tot de bedrijfsprocessen.

Niet alle onderwerpen die bij boekhouden aan bod kunnen komen zijn uitgewerkt. We hebben een selectie gemaakt van de meest voorkomende processen en daarin hebben de onderwerpen een plaats gekregen. Onderwerpen als de administratieve verwerking van allerlei ingewikkelde belastingregels en jaarverslaggevingregels vallen buiten de scope van dit boek.

Het boek voorziet in een duidelijke lay-out, margewoorden, uitgebreide begrippenlijsten per hoofdstuk (waarin ook de Engelstalige terminologie is weergegeven) en een register. Op Studiemeister zijn oefenvragen en Excelopdrachten te vinden, met lege uitwerkingsbladen in Excel die al voorzien zijn van een format. Ook zijn daar enkele animaties te vinden, een instructiefilmpje over het gebruik van Excel om de opgaven te maken, en de uitwerkingen van de opgaven.

Omdat deze methode een geheel andere aanpak vraagt dan andere bestaande methoden is er tijd nodig om gebruikers te laten wennen aan het nieuwe concept. Steeds meer hogescholen besluiten over te stappen naar *Bedrijfsadministratie met ERP* omdat de methode goed aansluit bij de tegenwoordige beroepspraktijk, uitgaat van een modulaire aanpak en veel zelfwerkzaamheid mogelijk maakt.

Het aantal wijzigingen in de derde editie is zo groot dat deze editie niet bruikbaar is naast de voorgaande. Bij ieder hoofdstuk geldt voor de opgaven waarin om journaalposten wordt gevraagd dat deze in Excelbestanden uitgewerkt kunnen worden. Dit geldt ook voor opgaven waarin gevraagd wordt om grootboekrekeningen bij te werken: ook dat kan in de Excelbestanden.

Als auteurs houden we ons van harte aanbevolen voor ervaringen met het materiaal en feedback. Opmerkingen kunnen gericht worden aan hans@vanderhoeven.net of aan de uitgever. Hiermee kan een volgende editie nog beter geschikt gemaakt worden.

Natuurlijk hopen we dat u het boek met evenveel plezier gaat gebruiken als waarmee wij het hebben geschreven.

Vlijmen/Roermond, juli 2025

Drs. J.P.M. van der Hoeven
Drs. J.D.J. Beunen

Inhoud

Studiewijzer 9

1	Basis Boekhouden	13
1.1	Wat is boekhouden?	14
1.2	ERP-systemen	18
1.3	De balans en de winst-en-verliesrekening van een eenmanszaak	22
1.4	Boekhoudkundig model fase 1: beginbalans	29
1.5	Boekhoudkundig model fase 2: mutaties boeken	31
1.6	Boekhoudkundig model fase 3: saldibalans opstellen	43
1.7	Boekhoudkundig model fase 4: eindbalans en winst-en-verliesrekening opstellen	48
1.8	Netwerk van controletotalen en waardekringloop	53
1.9	Het rekeningenstelsel	55
1.10	Omzetbelasting	59
1.11	Geld onderweg	66
	Begrippenlijst	68
2	Verkoopproces	77
2.1	Inleiding in het verkoopproces	78
2.2	De klant en het artikel	79
2.3	Klantcontact leggen	81
2.4	Offerte uitbrengen	82
2.5	Order vastleggen en verwerken	84
2.6	Verzenden van goederen	85
2.7	Factureren van de verkooporder	87
2.8	Incasseren van de vordering	92
2.9	De boekingsgang van het verkoopproces	94
2.10	Oninbare vorderingen	97
2.11	Kortingen bij verkoop en betalingskortingen	99
2.12	Verkoopretouren	103
2.13	Controles	104
2.14	Rapportage, analyse en interpretatie	107
2.15	Statiegeld bij levering van goederen	108
2.16	Vooruitbetalingen	113
2.17	Buitenlandse transacties	115
	Begrippenlijst	118

3	Inkoopproces	125
3.1	Inleiding in het inkoopproces	126
3.2	De leverancier en het artikel	127
3.3	Initiatief tot inkoop	129
3.4	Inkoopofferte aanvragen en leverancier selecteren	132
3.5	Inkooporder plaatsen	134
3.6	Goederen ontvangen	135
3.7	Inkoopfactuur ontvangen en controleren	136
3.8	Leverancier betalen	139
3.9	De boekingsgang van het inkoopproces	141
3.10	Kortingen bij inkoop en betalingskortingen	143
3.11	Inkoopretouren	145
3.12	Controles	146
3.13	Rapportage, analyse en interpretatie	149
3.14	Inkoop van services (met daarbij kostenfacturen)	150
3.15	Inkoop van vaste activa	152
3.16	Het magazijnproces	154
3.17	Aanbetalingen	156
3.18	VVP inclusief inkoop-/magazijnkosten	157
3.19	Bankbetalingen nader bekeken	160
3.20	Kosten van research en development	161
	Begrippenlijst	164
4	Humanresourcesproces	173
4.1	Inleiding in het humanresourcesproces	174
4.2	De medewerker en de functie	174
4.3	Werving, selectie en indiensttreding	175
4.4	Competentiemanagement en beoordeling	177
4.5	Verzuim en verlof	179
4.6	Kosten van personeel	180
4.7	Salarisverwerking	182
4.8	Controles	192
4.9	Rapportage, analyse en interpretatie	193
	Begrippenlijst	195
5	Proces financiële maandafsluiting	199
5.1	De financiële maandafsluiting	200
5.2	Permanence in de kosten en baten	203
5.3	Vaste activa: afschrijving	213
5.4	Voorzieningen	217
5.5	Componentenmethode als variant voor verdeling van onderhoudskosten	220
5.6	Oninbare vorderingen	224
5.7	Interest	230
5.8	Salarissen	231

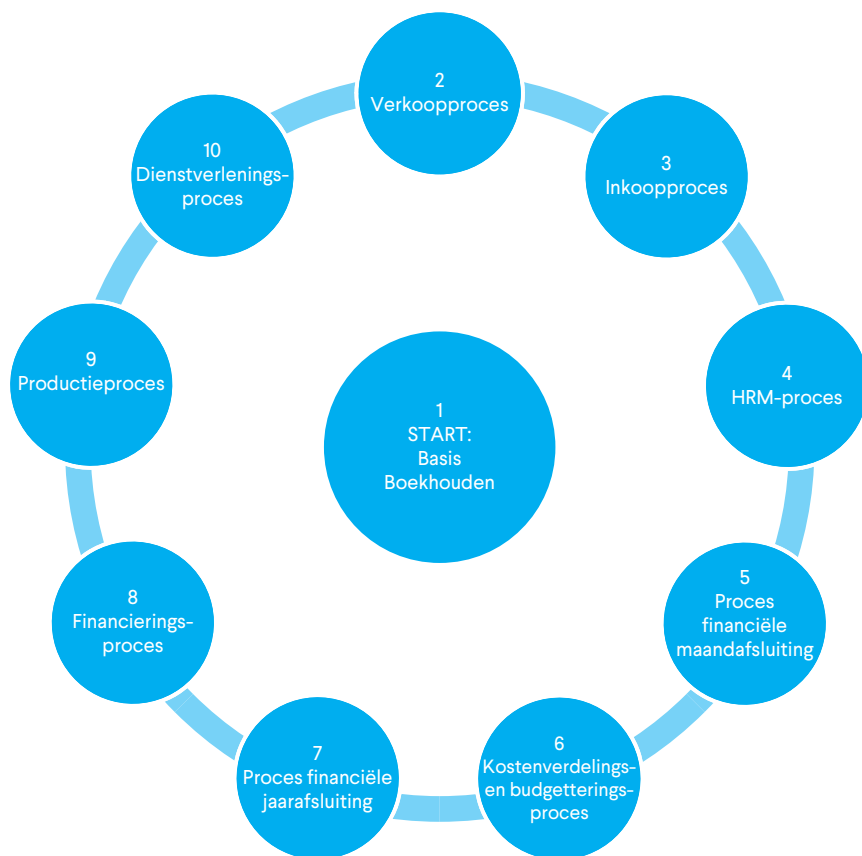
5.9	Belastingen	233
5.10	Controles	238
5.11	Rapportage, analyse en interpretatie	240
	Begrippenlijst	247
6	Kostenverdelings- en budgetteringsproces	255
6.1	Verbijzondering van indirecte kosten	256
6.2	Kostenboekingen: de kostenverdeling	258
6.3	Kostensoorten	259
6.4	De opslagmethode voor verbijzondering van indirecte kosten	262
6.5	De kostenplaatsmethode voor verbijzondering van indirecte kosten	273
6.6	Kostenplaatsen	276
6.7	Kostendragers	281
6.8	Resultatenanalyse in de kostenadministratie	288
6.9	Budgettering	290
6.10	Cashflowadministratie	300
	Begrippenlijst	302
7	Proces financiële jaarafsluiting	307
7.1	Bijzondere boekingen rondom vaste activa: herwaardering en buitengebruikstelling	308
7.2	Bijzondere boekingen ten aanzien van niet-tastbare vaste activa	309
7.3	Waarderingsmethoden voor de voorraad	310
7.4	Bijzondere boekingen ten aanzien van het prijsverschil bij inkoop	314
7.5	Bijzondere boekingen rondom valuta-aanpassingen	321
7.6	Controles, kolommenbalans en voorafgaande journaalposten	322
7.7	Rapportage, analyse en interpretatie	325
7.8	Feitelijke jaarafsluiting en daarbij behorende automatische boekingen	325
7.9	XBRL en SBR	326
7.10	Verschillen in winstverdeling door verschillende juridische vormen	333
7.11	Winst bij persoonlijke ondernemingsvormen	334
7.12	Winst bij rechtspersonen	336
	Begrippenlijst	341
8	Financieringsproces	347
8.1	Eigen vermogen	348
8.2	Vreemd vermogen	355
8.3	Financial lease	362
8.4	Operational lease	363
	Begrippenlijst	365

9	Productieproces	369
9.1	Het artikel: materiaal, halffabricaat en eindproduct	370
9.2	Kostprijsberekening	373
9.3	Soorten productieprocessen	376
9.4	De fasen productievoorbereiding en productie-uitvoering	379
9.5	Productievoorbereiding	380
9.6	Productie-uitvoering	382
9.7	MRP-run, productieorders en inkoopvoorstellen	385
9.8	Meting en boeking van de inputs	387
9.9	Meting en boeking van de outputs	394
9.10	Onderhanden werk afronden	395
9.11	Rapportage, analyse en interpretatie	397
	Begrippenlijst	400
10	Dienstverleningsproces	405
10.1	Inleiding in het dienstverleningsproces	406
10.2	Voorbeeld: aannemersbedrijf	410
10.3	Voorbeeld: accountant	418
10.4	Voorbeeld: internetprovider	419
10.5	Quasigoederen	421
10.6	Rapportage, analyse en interpretatie	422
	Begrippenlijst	425
	Register	427
	Illustratieverantwoording	436
	Over de auteurs	437

Studiewijzer

Dit boek heeft de volgende structuur. De start wordt gevormd door het onderdeel *Basis Boekhouden*. In dit eerste hoofdstuk bespreken we de basisbeginselen die je eerst goed moet beheersen voordat je aan de andere hoofdstukken kunt beginnen. Het is aan te raden om daarna eerst met de meer logistiek getinte processen aan de slag te gaan, zoals het hoofdstuk over het verkoopproces of over het inkoopproces. Andere processen zijn meer financieel van aard, zoals het proces van de financiële maandafsluiting en jaarafsluiting, waarbij de logistiek minder sturend is dan bij de eerdergenoemde processen.

Opzet van
dit boek:
de bedrijfs-
processen

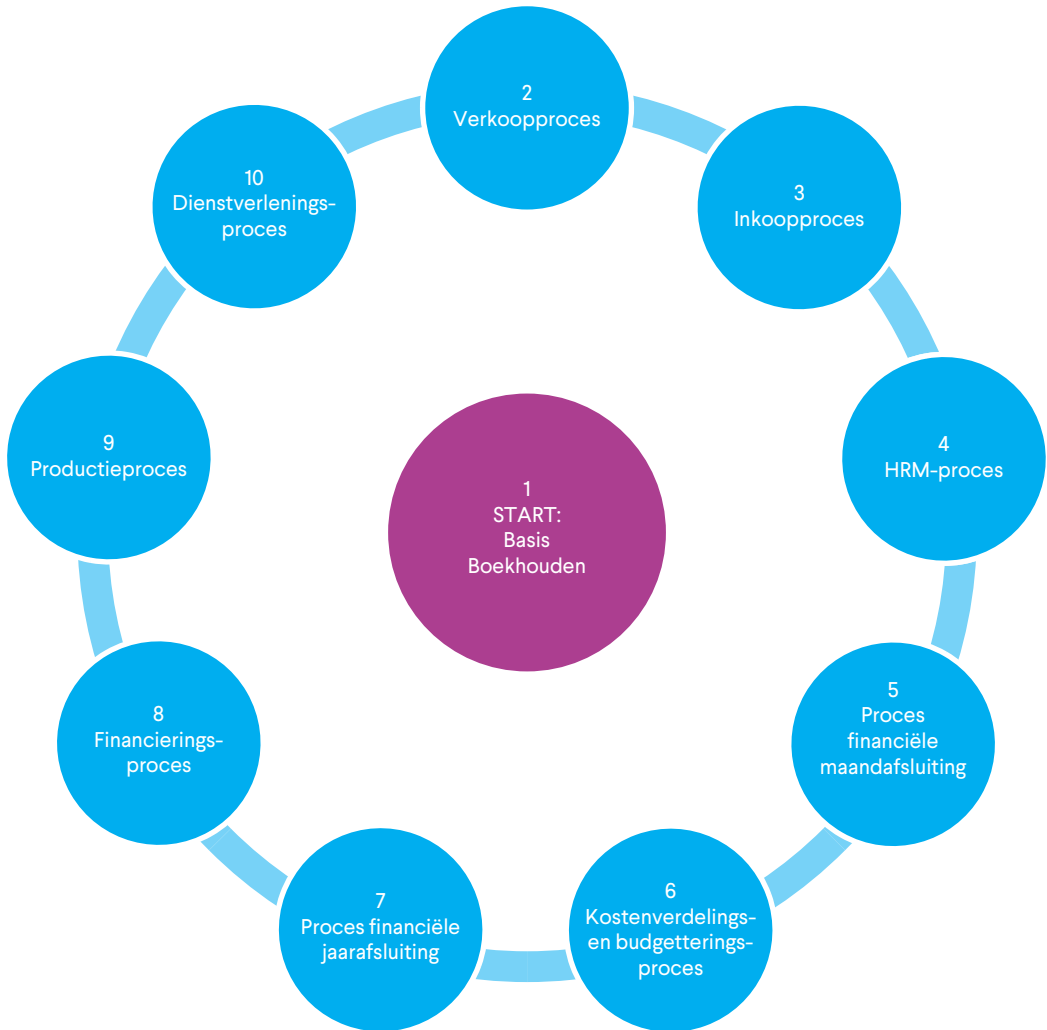
Natuurlijk kan niet worden ingegaan op het totale proces van implementatie van een informatiesysteem (we hebben het dan over een ERP-systeem, zoals in het hoofdstuk *Basis Boekhouden* wordt besproken) met alle bijbehorende details, maar we besteden wel aandacht aan de invloed van wijzigingen in bedrijfsprocessen en de relatie daarvan met rapportage en vastleggingen. Wanneer een proces verandert, zal waarschijnlijk ook een aanpassing moeten volgen in de inrichting (instellingen) van het systeem. We kiezen daarbij de insteek van een financieel specialist en niet van een IT-specialist. De laatstgenoemde zal de daadwerkelijke aanpassing vaak gaan aanbrengen.

De tekst is in beginsel softwarepakketonafhankelijk geschreven. Omdat de theorie niet specifiek aansluit bij een bestaand ERP-systeem, kun je na bestudering van de theorie met diverse ERP-systemen van verschillende aanbieders aan de slag. Wat dan alleen nog ontbreekt is de gedetailleerde beschrijving van de stappen en knoppen van de verschillende softwarepakketten.

De theorie is belangrijk omdat financiële specialisten zoals (assistent-) controllers en (assistent-)accountants met elkaar communiceren in een eigen vaktaal, waarbij ze meestal gebruikmaken van journaalposten (of boekingen). Deze bespreken we in het eerste hoofdstuk. In de volgende hoofdstukken gaan we steeds opnieuw journaalposten gebruiken om het geleerde toe te passen. Natuurlijk is het niet de bedoeling dat je de journaalposten van buiten leert. Het gaat er juist om dat je *begrijpt* hoe een journaalpost is opgebouwd. Gaandeweg moet je steeds kunnen beredeneren hoe een boeking eruit moet zien.

Je moet journaalposten kunnen maken, en daarnaast moet je door het systeem gegenereerde (vaak complexe) boekingen kunnen uitleggen en kunnen constateren dat er ergens een fout is gemaakt. Foutanalyse en de correctie van de fout wordt (in de praktijk) natuurlijk ook van je gevraagd. Verder ga je leren hoe de informatiebehoeften van het management en andere belanghebbenden moeten worden vertaald in rapportages uit het systeem. Om de juiste informatie te kunnen rapporteren moeten uiteraard de juiste gegevens worden geregistreerd in het systeem. Die registratie vindt meestal primair plaats binnen een (logistiek) proces. Daarom is dit boek opgebouwd aan de hand van de procesoriëntatie: bedrijfsprocessen zijn sturend voor de gehele informatieverzorging binnen de onderneming. Hieruit blijkt al dat je niet kunt volstaan met alleen het bestuderen van een softwarepakket, maar dat de combinatie van theorie en een latere toepassing daarvan in software nodig is om het vakgebied te begrijpen en de vereiste competenties te verwerven.

Degenen die al eerder het vak boekhouden hebben gevolgd zullen veel bekende zaken tegenkomen, maar zullen ook af en toe verbaasd zijn over de volgorde waarin de onderwerpen zijn gerangschikt. Dat komt doordat andere boeken geen procesoriëntatie kennen, maar een meer functionele insteek. Omdat in ondernemingen vrijwel altijd procesgeoriënteerd wordt gewerkt, is het logisch om hierop aan te sluiten bij het bestuderen van de stof.

Basis Boekhouden

Om verschillende bedrijfsprocessen en de rol van ERP-systemen daarin goed te kunnen doorgronden, is het nodig om de basis van het boekhouden te begrijpen. Het basisboekhoudkundig model start met de beginbalans van een bepaald jaar, en gaat via allerlei boekingen naar de uiteindelijke eindbalans en de winst-en-verliesrekening.

In dit hoofdstuk komen alle stappen en de samenhang binnen het boekhoudkundig proces aan de orde. Ook introduceren we ERP-systemen en de omzetbelasting. In de volgende hoofdstukken wordt ervan uitgegaan dat je dit basishoofdstuk helemaal hebt doorgenomen. Zonder grondige oefening en beheersing van de stof in dit hoofdstuk heeft het eigenlijk geen zin om aan andere hoofdstukken te beginnen.

1

- 1.1 Wat is boekhouden? 14
- 1.2 ERP-systemen 18
- 1.3 De balans en de winst-en-verliesrekening van een eenmanszaak 22
- 1.4 Boekhoudkundig model fase 1: beginbalans 29
- 1.5 Boekhoudkundig model fase 2: mutaties boeken 31
- 1.6 Boekhoudkundig model fase 3: saldibalans opstellen 43
- 1.7 Boekhoudkundig model fase 4: eindbalans en winst-en-verliesrekening opstellen 48
- 1.8 Netwerk van controletotalen en waardekringloop 53
- 1.9 Het rekeningstelsel 55
- 1.10 Omzetbelasting 59
- 1.11 Geld onderweg 66
- Begrippenlijst 68

1.1 Wat is boekhouden?

Leerdoelen

- Je kunt (uitgaande van een persoonlijke administratie) uitleggen wat onder boekhouden wordt verstaan.
- Je kunt de begrippen boekhouden, ERP-systeem en informatievoorziening uitleggen.
- Je kunt de fasen van het informatievoorzieningsproces benoemen.
- Je kunt uitleggen wat elke fase in het informatievoorzieningsproces inhoudt.
- Je kunt de doeleinden van administreren noemen.

We starten met een voorbeeld om je meteen te laten ervaren wat de inhoud van dit vakgebied is. Daarna behandelen we het begrip informatievoorziening en het informatievoorzieningsproces.

1.1.1 Introductie in het boekhouden

Stel, je leent een vriend € 100 onder de voorwaarde dat hij dit bedrag volgende week terugbetaalt. Als het hierbij blijft, ben je wel in staat om te onthouden aan *wie* je *welk bedrag* geleend hebt en *wanneer* je dit geld terugkrijgt. Het wordt al ingewikkelder als nog een vriend geld wil lenen en het deze keer geen € 100, maar € 150 is. Helemaal lastig wordt het als de eerste vriend de geleende € 100 in vier betalingen van € 25 wil terugbetalen en als de tweede vriend voorlopig slechts € 80 kan betalen. Bovendien ben jij niet alleen een paar vorderingen op je vrienden rijker (hun schulden zijn immers jouw vorderingen), maar ook € 250 armer. Vooropgesteld dat je zelf geen schulden bij anderen wilt maken zijn jouw bestedingsmogelijkheden dus ook afgenomen. Ongeacht wat je met je geld van plan was: tot het moment dat jij die € 250 terug hebt zijn jouw bestedingsmogelijkheden lager dan wanneer je geen geld uitgeleend zou hebben.

Om zicht op de zaak te houden is het daarom noodzakelijk dat je een systeem bedenkt waarmee je kunt bijhouden aan *wie* je *wat* uitgeleend hebt, *welk bedrag* er *op enig moment* is terugbetaald en *hoeveel geld* je zelf hebt. Wat we hier zien als een ‘persoonlijke administratie’ geldt natuurlijk zeker voor ondernemingen: zij houden hun financiële positie bij in de boekhouding. Uiteraard zijn er wettelijke bepalingen die ondernemingen verplichten om een boekhouding bij te houden. Meestal wordt de boekhouding ook gecontroleerd door externe partijen als een accountant en de Belastingdienst.

Persoonlijke
administratie

Boekhouden

Boekhouden is een systeem van registreren van veranderingen in de financiële cijfers van een onderneming. Het gaat erom dat een onderneming nauwkeurig zicht houdt op de waarde en de omvang van bezittingen,

schulden en het eigen vermogen. Daarnaast is het uiteraard nodig dat gedetailleerd wordt bijgehouden welke kosten en opbrengsten het ondernemen met zich meebrengt.

Je zou dergelijke registraties handmatig kunnen bijhouden in een kaartstelsel. Dat was tot ver in de vorige eeuw heel gebruikelijk. Ook zou je ervoor kunnen kiezen om de registraties bij te houden in een spreadsheetmodel zoals Excel, maar bij veel transacties zijn de onderlinge verbanden vaak moeilijk te bewaken. Eén foutje kan dan vergaande gevolgen hebben voor de registraties, en uiteindelijk kan verkeerde informatie leiden tot verkeerde beslissingen en ook tot verkeerde transacties.

Boekhoudpakket

In de geschiedenis van het boekhouden volgde het boekhoudpakket de handmatige kaartsystemen op. In het boekhoudpakket werd de werkwijze in essentie niet aangepast, maar werden routinematige handelingen geautomatiseerd. Boekhouden kenmerkt zich namelijk door de grote mate van standaardisatie. Er zijn weliswaar zeer veel verschillende boekhoudkundige situaties te onderscheiden (zoals het opstellen van facturen, het aanschaffen van vaste of vlottende activa, het boeken van kosten en het betalen van lonen), maar in de kern gaat het telkens om dezelfde handelingen. Computerprogramma's bleken bij uitstek geschikt om deze herhalende handelingen telkens weer opnieuw uit te voeren, met als gevolg dat administratieve processen geautomatiseerd werden. Boekhoudpakketten werden in de loop van de jaren ook van steeds meer logistieke elementen voorzien, maar de traditionele boekhouding bleef overheersen, zodat er bij boekhoudpakketten nog steeds geen sprake was van ERP.

1.1.2 De opkomst van ERP-systemen

ERP-systemen

In de jaren tachtig van de 20ste eeuw zagen we de opkomst van ERP-systemen: uitgebreide en veel meer geïntegreerde systemen, zoals Microsoft Dynamics en SAP ERP, waarin vaak een herontwerp werd gemaakt van de wijze waarop bedrijfsprocessen werden aangestuurd en gevolgd. Natuurlijk werd het administratieve proces niet vergeten: de boekhouding bleef een van de belangrijke elementen van het ERP-systeem. Er worden nog steeds nieuwe ERP-systemen op de markt gebracht, zoals Odoo.

Samengevat zien we de volgende ontwikkeling:

- Boekhouden 1.0: handmatig boekhouden en losse spreadsheets
- Boekhouden 2.0: computerboekhouden
- Boekhouden 3.0: ERP

In paragraaf 1.2 gaan we verder in op het begrip ERP-systeem.

Boekhouding en bedrijfsadministratie worden vaak als synoniemen gebruikt, hoewel sommige auteurs bedrijfsadministratie vaak meer omvattend laten zijn. In de huidige tijd met ERP-systemen kunnen we wel zeggen dat de begrippen boekhouding en bedrijfsadministratie elkaar afdekken. We gebruiken de begrippen boekhouding en bedrijfsadministratie dan ook door elkaar.

In het eerdergenoemde voorbeeld over het uitlenen van geld aan vrienden zouden we alle vorderingen en betalingen kunnen registreren in een administratie, wellicht zelfs in een ERP-systeem (hoewel dat misschien wat overdreven is voor deze eenvoudige registraties). Alle transacties worden in de administratie geregistreerd (verzameld en vastgelegd). Deze gegevens worden verwerkt tot overzichten waarin precies staat van wie je welk bedrag tegoed hebt en ook wanneer je het mag terugverwachten.

Feitelijk gaat het over het proces van (financiële) informatieverzorging, waarin drie fasen worden onderscheiden:

- 1 het verzamelen en vastleggen van gegevens;
- 2 het bewerken van deze gegevens;
- 3 het verstrekken van informatie aan de vragende partij (vaak het management), maar ook andere medewerkers van de onderneming en daarbuiten (zoals banken en de Belastingdienst).

1.1.3 Financieel informatievoorzieningsproces

Rapportage-
mogelijkheden

Financieel
informatie-
voorzienings-
proces

Informatie-
voorziening

Het verzamelen en vastleggen van gegevens is automatisch in de routines van het ERP-systeem geprogrammeerd. Hetzelfde geldt deels voor de bewerkingen en voor het verstrekken van informatie (bijvoorbeeld door de standaard rapportagemogelijkheden die het ERP-systeem kent). Toch is het van belang dat je vertrouwd raakt met de wijze waarop het informatievoorzieningsproces verloopt. Bedrijfsprocessen zijn immers niet statisch, maar dynamisch. In het proces zullen vaak aanpassingen moeten worden aangebracht om de informatievoorziening goed te blijven afstemmen op de informatiebehoeften van de vragende partijen (zoals het management).

Controller
Accountant

Informatieanalyse

Een (assistent-) controller of een (assistent-) accountant is bij uitstek degene die de bedrijfsprocessen en de bijbehorende informatievoorziening moet overzien, zowel globaal als in detail. Deze functionarissen moeten ervoor zorgen dat zij op basis van een doorlopende informatieanalyse signaleren waar een aanpassing nodig is in bijvoorbeeld een rapportage voor het management. Als dat is vastgesteld, moet daarna worden nagegaan waar in het proces extra gegevens moeten worden verzameld en vastgelegd om een betere rapportage mogelijk te maken.

Het informatieverzorgingsproces is weergegeven in figuur 1.1.

Figuur 1.1
Informatie-
verzorgings-
proces

Informatie-
verzorging

Een definitie van het begrip informatieverzorging (administratie), zoals die in diverse boeken te vinden is, luidt als volgt:

Het systematisch verzamelen, vastleggen en verwerken van gegevens, gericht op het verstrekken van informatie ten behoeve van het besturen, het laten functioneren en het beheersen van een bedrijf en ten behoeve van de verantwoording die daarover moet worden afgelegd.

Doeleinden van
het administreren

In het laatste deel van de definitie staan de doeleinden van het administreren vermeld:

- het verstrekken van informatie gericht op het besturen en het laten functioneren van het bedrijf (planning);
- het verstrekken van informatie gericht op het beheersen van het bedrijf (control = beheersing);
- het verstrekken van informatie gericht op het afleggen van verantwoording over de beheersing van het bedrijf.

Verspilling

Als een rode draad die door dit boek loopt worden deze doeleinden verder uitgewerkt. Te denken valt aan het vaststellen van normen voor de uitvoering, maar ook het vaststellen in hoeverre volgens deze normen is gewerkt of dat er misschien verspilling is opgetreden. Het ERP-systeem moet voldoende gegevens bevatten om de gevraagde informatie te kunnen opleveren in een rapportage. Daarmee wordt het ERP-systeem een belangrijke management-tool. Het afleggen van verantwoording is bijvoorbeeld van belang bij de controle van de jaarrekening door de accountant. Ook de accountant maakt gebruik van de gegevens die in het ERP-systeem zijn opgenomen.

Het verzamelen, vastleggen en verwerken van gegevens is natuurlijk gericht op de specifieke informatiebehoefte die de onderneming heeft. Op basis van die informatiebehoefte moeten de juiste gegevens worden verzameld en verwerkt.

1.2 ERP-systemen

Leerdoelen

- Je kunt de basisprocessen binnen een onderneming benoemen.
- Je kunt uitleggen welke rol bedrijfsprocessen spelen bij het gebruiken van geautomatiseerde en geïntegreerde informatiesystemen.
- Je kunt de relatie tussen het logistieke aspect en het financiële aspect in een ERP-systeem uitleggen.
- Je kunt het begrip ERP-systeem basaal uitleggen en je kunt de relatie tot de boekhouding aangeven.

Geautomatiseerde administratie

Administratiekantoor

De tijd van een handmatige boekhouding ligt ver achter ons. Inmiddels heeft elke onderneming een geautomatiseerde administratie, die vaak aansluit bij de bedrijfsprocessen in die onderneming. In uitzonderingsgevallen (heel kleine ondernemingen waarbij voor de normale bedrijfsvoering geen geautomatiseerd systeem nodig is, bijvoorbeeld een dakdekkersbedrijf met twee medewerkers) laat de onderneming de administratie over aan een administratiekantoor. Aan de behoeften van deze heel kleine bedrijven (denk ook aan zzp'ers: bedrijfjes met slechts één werkzame persoon die uitvoerder, ondernemer én risicodragers is) gaan we voorbij, vooral omdat dit in boekhoudkundig opzicht niet echt complexe zaken oplevert.

Geautomatiseerd en geïntegreerd informatie-systeem

We kijken in dit boek wel naar ondernemingen die hun bedrijf voeren met behulp van een geautomatiseerd en geïntegreerd informatiesysteem. De onderneming kan haar bedrijfsprocessen (zoals het verkoopproces) feitelijk niet uitvoeren zonder gebruik te maken van zo'n geautomatiseerd systeem.

1.2.1 Automatisering: hoe is het begonnen?

Eiland-automatisering

In de jaren zestig van de vorige eeuw werden administratieve taken voor het eerst op grotere schaal geautomatiseerd. Feitelijk ging men toen het handmatige boekhoudproces kopiëren met behulp van de computer. Dat gebeurde echter met steeds verschillende (standalone) systemen en bestanden waarin de gegevens werden opgeslagen. Vaak moest output van een bepaald systeem (bijvoorbeeld verkooporders) worden overgenomen in een ander systeem (bijvoorbeeld in het financiële systeem of in het magazijnsysteem). Deze manier van werken met losse systemen wordt eilandautomatisering genoemd. Natuurlijk is dit een erg foutgevoelige methode, omdat bij het invoeren (overnemen) van gegevens gemakkelijk fouten kunnen worden gemaakt. Overnemen was immers vaak het letterlijk

Computer-
boekhouden

overtypen van gegevens die uit een ander systeem waren afgedrukt. Sommige bedrijven zijn in deze fase blijven hangen en gebruiken zelfs nu nog losse applicaties. Computerboekhouden is soms een van de gebruikte systemen. Vooral het programma Exact is hierin groot geworden en is zich later ook gaan richten op ERP. Verschillende bedrijven gebruiken Exact nog steeds als computerboekhoudpakket, maar het is eigenlijk niet meer van deze tijd om zo te werken.

Logistieke
processen

In de jaren tachtig van de vorige eeuw zagen we dat bedrijfsprocessen werden gebruikt als stuurmechanisme om logistieke processen geïntegreerd te beheersen. Het volgende idee ontstond: wanneer je in kaart kon brengen wat de verschillende (vaak logistieke) activiteiten in een proces waren, dan was het relatief eenvoudig om bij elke activiteit te benoemen wat de bijbehorende gevolgen op administratief gebied waren. Vanaf dat moment liep de administratieve vastlegging in de pas met het logistieke proces. Wanneer bijvoorbeeld een zending naar een klant werd verstuurd, dan werd ook de voorraadhoogte bijgewerkt, de waarde van die voorraad werd verlaagd en de opslaglocatie in het magazijn werd vrijgegeven. Verder werd automatisch een voorlopige vordering op de klant (als voorbereiding voor de latere factuur) tot uitdrukking gebracht – en er gebeurde nog veel meer.

Systemen die gebaseerd zijn op het vastleggen en sturen van het totaal van de bedrijfsprocessen worden ERP-systemen genoemd. Het zijn ondernemingsbrede geïntegreerde bedrijfsinformatiesystemen die binnen de gehele onderneming worden gebruikt. Ze omvatten veelal de volgende bedrijfsprocessen:

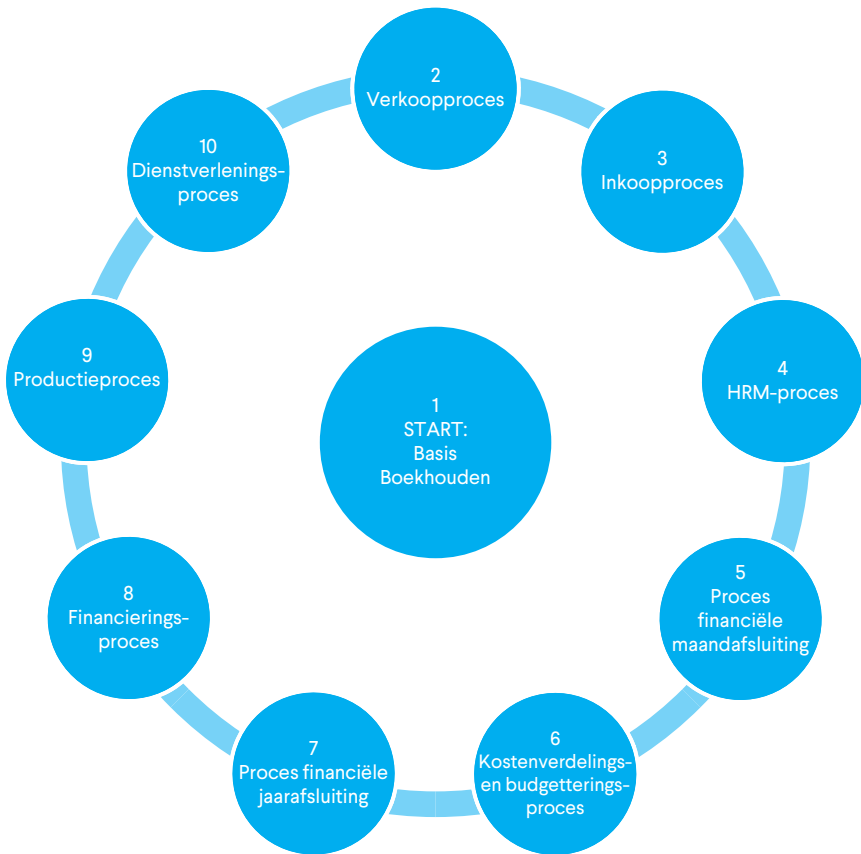
- verkoopproces
- inkoopproces
- hrm-proces
- productieproces*
- dienstverleningsproces*
- proces financiële maandafsluiting en -rapportage
- proces financiële jaarafsluiting en -rapportage
- intercompanyproces (bij verbonden ondernemingen)
- financieringsproces

(* afhankelijk van de aard van de onderneming)

Bedrijfs-
processen

Bedrijfsprocessen zijn erg belangrijk geworden in ondernemingen. Daarom hanteren we in dit boek de insteek van die bedrijfsprocessen, zoals duidelijk wordt uit de titels van de hoofdstukken (zie figuur 1.2).

Figuur 1.2
Bedrijfs-
processen

1.2.2 Integratie van systemen

Een belangrijk kenmerk van ERP is dat de (sub)systemen en de gegevens zijn geïntegreerd. Dit houdt in dat er één database is waarin alle gegevens worden opgeslagen. Bij een handelsbedrijf worden verkooporders waarbij onvoldoende voorraad beschikbaar is om ze te kunnen uitleveren automatisch doorgegeven aan het inkoopproces, zodat een nieuwe inkooporder kan worden geplaatst bij de leverancier. Bij een productiebedrijf worden wijzigingen in een verkooporder automatisch doorgesluisd naar de productieorder, zodat het personeel op de werkvloer van die wijzigingen op de hoogte is. Ook de eerdergenoemde overnamefouten behoren tot het verleden wanneer er één centrale database is. De Belastingdienst gebruikt de mutaties in het ERP-systeem van de onderneming om de inkopen en verkopen te kunnen vaststellen, en daarmee te controleren hoeveel omzetbelasting en vennootschapsbelasting afgedragen moet worden.

Centrale
database

Door het gebruik van ERP verandert de taak van de boekhouder van invoeren naar controleren. Als boekhouder moet je daarom goed in de gaten houden wat er in financiële zin gebeurt. Vaak worden boekingen automatisch geregistreerd door het ERP-systeem, maar je moet wel begrijpen wat er geboekt is. In een gemiddeld bedrijf komen al gauw een miljoen automatische boekingen per jaar voor. De controller of de boekhouder blijft echter verantwoordelijk voor de financiële verslaglegging. Daarom is het van groot belang dat deze persoon goed op de hoogte is van de werking van het systeem. Precies weten wanneer wat geboekt wordt (en door wie) is cruciaal om 'in control' te blijven.

1.2.3 Wat is ERP eigenlijk?

Enterprise
Resource Planning

De afkorting ERP staat voor Enterprise Resource Planning. In een ERP-systeem worden alle financiële, logistieke, personele en commerciële middelen van een onderneming gepland en op elkaar afgestemd. Gaandeweg zullen we het ERP-systeem leren kennen en gaan we meer specifiek kijken naar de boekingen die achter de (logistieke) bedrijfsprocessen worden gemaakt. Deze verkenning van de boekhoudtheorie is eigenlijk onmogelijk als je de basis van het boekhoudkundig model niet kent. Het zijn grondregels die je moet beheersen voordat je met de andere hoofdstukken verder kunt. We beginnen daarom met de absolute basis: je zult eenvoudige boekingen gaan maken om vertrouwd te raken met de gebruikte terminologie en met het boekhoudkundig model.

Boekhoudkundig
model

Er zijn veel verschillende 'merken' ERP-systemen. De grootste speler wereldwijd is SAP, dat vooral gericht is op grote bedrijven. Microsoft Dynamics en Oodo zijn gericht op kleine en middelgrote bedrijven. Dit lijstje van drie namen kan eenvoudig uitgebreid worden tot enkele honderden.

Je kunt je afvragen waarom je (handmatig) boekingen moet leren maken wanneer er softwarepakketten zijn die dat werk prima kunnen doen. De reden hiervoor is dat je eerst met eenvoudige boekingen moet oefenen, om vervolgens de ingewikkelde boekingen die het ERP-systeem voor je maakt te kunnen begrijpen (uitleggen) en controleren. De stap die daarna volgt bestaat uit het rapporteren van financiële gegevens, het analyseren van die gegevens en het trekken van conclusies uit het cijfermateriaal. Soms blijkt dat er onvoldoende gegevens in het proces zijn vastgelegd, waardoor de rapportage (achteraf) niet de juiste informatie bevat. Ook dan moet je in staat zijn om 'terug te denken' in het proces en vast te stellen waar en hoe de informatievoorziening kan worden verbeterd. Bovendien moet

de boekhouder in staat zijn om dan alsnog de gewenste gegevens aan te leveren. Als gebruiker moet je tenslotte de software ook kunnen testen, en hiervoor moet je de verwachte grootboekposten kunnen opstellen en nagaan of de verwerking goed verloopt.

1.3 De balans en de winst-en-verliesrekening van een eenmanszaak

Leerdoelen

- Je kunt de definitie van de balans benoemen en je kent de basisindeling.
- Je kunt de definitie van de winst-en-verliesrekening benoemen en je kent de basisindeling.
- Je kunt uitleggen wat de betekenis van het evenwicht in de balans en de winst-en-verliesrekening is.
- Je kunt de begrippen balans, winst-en-verliesrekening, bezittingen, schulden, kosten en opbrengsten, grootboek en jaarverslag uitleggen en met elkaar in verband brengen.

Eerst kijken we naar de balans, een van de belangrijkste overzichten binnen de boekhouding.

1.3.1 De balans

Beginbalans
Debetzijde
Bezittingen
Creditzijde
Schulden
Eigen vermogen

Het startpunt van het boekhoudkundig model wordt gevormd door de beginbalans: een overzicht van bezittingen, schulden en het eigen vermogen op het startmoment (of beter: op de eerste dag van de periode). De balans is opgebouwd uit twee zijden: de debetzijde (de linkerkant) waar de bezittingen van de onderneming zijn opgenomen, en de creditzijde (de rechterkant) waar de schulden en het eigen vermogen van de onderneming zijn opgenomen.

Schematisch ziet de balans er in de meest eenvoudige vorm als volgt uit:

Debet	Balans per 1 januari 2026		Credit
Bezittingen	€ 200.000	Schulden en eigen vermogen	€ 200.000

Een balans is een overzicht van de bezittingen, de schulden en het eigen vermogen op een bepaald moment. De balans is altijd in evenwicht.

1.3.2 Het evenwicht in de balans

De kern van het boekhouden ligt in het feit dat een balans altijd in evenwicht is. Ook is de indeling altijd hetzelfde: links (debet) staat wat we bezitten en rechts (credit) hoe we daaraan gekomen zijn, oftewel hoe wij onze bezittingen hebben gefinancierd. In de gegeven balans is er voor € 200.000 aan bezittingen (bijvoorbeeld een pand van € 150.000, een auto van € 35.000 en nog € 15.000 aan geld op de bank). Dat blijkt uit de debetzijde van de balans. Aan de creditzijde staat hoe we dit bedrag bij elkaar hebben gekregen. Wellicht hadden we zelf € 200.000 en kochten we toen het pand en de auto, of wellicht hadden we zelf slechts € 100.000 en leenden we € 100.000 bij de bank om die aankopen (gedeeltelijk) te financieren. Een balans is dus altijd veel meer gespecificeerd dan dat hier gedaan is.

We moeten dus meer details kennen over de bezittingen, de schulden en het eigen vermogen van de onderneming. In het voorbeeld waarin je geld uitleende wilde je immers ook weten wie jou geld schuldig is en wanneer je het kunt terugverwachten. Bovendien vertelt een balans ons alleen wat er aan de hand was op enig moment. We willen ook graag weten hoe goed (of slecht) we het gedurende een bepaalde periode deden. Daarvoor wordt de resultatenrekening hier (net als in de praktijk) aangeduid met de term winst-en-verliesrekening. Op deze winst-en-verliesrekening noteren we debet (links) de kosten en credit (rechts) de opbrengsten. Het verschil tussen de opbrengsten en de kosten is het resultaat (een winst of een verlies). Dit verschil zorgt ervoor dat ook een winst-en-verliesrekening altijd in evenwicht is. Natuurlijk willen we ook weten hoe het komt dat het eigen vermogen is veranderd. De oorzaken vinden we grotendeels in deze winst-en-verliesrekening.

Winst-en-
verliesrekening
Kosten
Opbrengsten
Resultaat

Jaarverslag

Het jaarverslag van een onderneming bestaat uit een aantal onderdelen, waarvan de balans en de winst-en-verliesrekening (en de toelichting op beide) financieel gezien de belangrijkste zijn. Grof gezegd staan alle bezittingen, schulden en het eigen vermogen van de onderneming op de balans, terwijl de resultaten (kosten en opbrengsten) op de winst-en-verliesrekening worden weergegeven. Kosten laten het eigen vermogen afnemen, terwijl opbrengsten het eigen vermogen laten toenemen.

Er is allerlei regelgeving ten aanzien van deze overzichten. Zo is wettelijk bepaald waar en in welke vorm onderdelen in een balans en/of in een winst-en-verliesrekening moeten staan. Zie wetten.overheid.nl.

1.3.3 De balans uitgelegd

We illustreren de balans met een eenvoudig voorbeeld.

De basisindeling van een balans is als volgt:

Debet	Balans per 31-12-2026		Credit
<i>Bezittingen</i>		<i>Schulden</i>	
Gebouwen	€ 800.000	Hypothecaire lening	€ 760.000
Machines	€ 200.000	Crediteuren	€ 40.000
Auto's	€ 50.000		
Voorraad goederen	€ 70.000		
Debiteuren	€ 28.000		
Bank	€ 50.000		
Kasgeld	€ 2.000		
	€ 1.200.000		€ 800.000

Crediteuren

Debiteuren

De post *Crediteuren* geeft aan hoeveel geld we schuldig zijn aan onze leveranciers. De post *Debiteuren* geeft aan hoeveel geld we tegoed hebben van onze klanten.

De gegeven balans is niet in evenwicht. Wat ontbreekt is het *eigen vermogen* ter waarde van € 400.000.

| **Bezittingen min schulden is gelijk aan het eigen vermogen.**

Wanneer het eigen vermogen wordt toegevoegd sluit de balans wel:

Debet	Balans per 31-12-2026		Credit
<i>Bezittingen</i>		<i>Eigen vermogen</i>	
Gebouwen	€ 800.000		€ 400.000
Machines	€ 200.000	<i>Schulden</i>	
Auto's	€ 50.000	Hypothecaire lening	€ 760.000
Voorraad goederen	€ 70.000	Crediteuren	€ 40.000
Debiteuren	€ 28.000		
Bank	€ 50.000		
Kasgeld	€ 2.000		
	€ 1.200.000		€ 1.200.000

Het grootboek

Rekeningoverzicht

Grootboek

Iedere post op de balans is voorzien van een bedrag, dat vaak opgebouwd zal zijn uit verschillende (kleinere) bedragen. Om de details te kennen moeten we een specificatie van zo'n post opvragen. Deze specificatie is een rekeningoverzicht waarvoor de term grootboekrekeningoverzicht wordt gebruikt: grootboek, omdat het vroeger letterlijk een groot (papieren) boek was.

Debetposten

Liquiditeits-
volgorde

De debetposten op de balans staan gerangschikt in toenemende liquiditeitsvolgorde. Zo zijn gebouwen in de gegeven balans het minst liquide en is kasgeld het meest liquide.

Liquiditeit houdt in of je al dan niet gemakkelijk over het geld kunt beschikken. Bij een gebouw duurt het lang voordat je weer kunt beschikken over het geld dat je erin geïnvesteerd hebt. Je zult dat gebouw immers eerst moeten verkopen, wat enige tijd in beslag zal nemen. Bij een banksaldo heb je wel meteen de mogelijkheid om er betalingen mee te doen.

Creditposten

De creditposten kennen ook een vaste volgorde: eerst het eigen vermogen (gespecificeerd), vervolgens de schulden op de lange termijn en ten slotte de schulden op de korte termijn.

Subadministratie

Bij debiteuren (klanten die geld aan de onderneming schuldig zijn doordat ze op rekening hebben gekocht en nog niet hebben betaald) willen we ook een specificatie zien van het bedrag. Daarvoor kunnen we in de boekhouding terugvallen op een subadministratie. In de subadministratie debiteuren vindt een verdere detaillering van de post *Debiteuren* plaats. Dat geldt ook voor crediteuren (leveranciers aan wie de onderneming geld schuldig is doordat we op rekening hebben ingekocht en nog niet hebben betaald). Voor debiteuren is dit een lijst waarop alle facturen per debiteur gespecificeerd staan met daarbij of (en wanneer) het bedrag is ontvangen.

1.3.4 De winst-en-verliesrekening

Naast de balans kennen we de winst-en-verliesrekening. Een winst-en-verliesrekening kan pas worden opgesteld na afloop van een boekingsperiode (bijvoorbeeld een jaar). Pas na afloop van een periode zien we wat de verdiensten waren. Je wilt bijvoorbeeld weten wat je het afgelopen uur verkocht hebt, of gedurende de ochtend, of tot 15.00 uur 's middags, of over de gehele dag, of gedurende het hele seizoen. Hoe kort de periode ook is, pas na afloop weet je hoeveel je verdiend hebt. Uiteraard is het wel mogelijk om per transactie een resultaat vast te stellen. Dit is het verschil tussen de verkoopprijs en de inkoopprijs of kostprijs, maar vaak zijn er gedurende een periode diverse kosten die het transactieresultaat nog laten afnemen. Denk bijvoorbeeld aan salariskosten.

Transactie-
resultaat

De (vereenvoudigde) basisindeling van een winst-en-verliesrekening van een handelsonderneming ziet er als volgt uit:

Debet	Winst-en-verliesrekening over 2026		Credit
<i>Kosten</i>		<i>Opbrengsten</i>	
Inkoopwaarde omzet	€ 480.000	Omzet	€ 800.000
Personeelskosten	€ 120.000		
Afschrijvingskosten	€ 100.000		
	<u>€ 700.000</u>		<u>€ 800.000</u>

Hoe moeten we dit overzicht lezen? We zien dat de verkoopopbrengsten van de verkochte producten (ook wel omzet genoemd) € 800.000 bedroegen. De prijs die de onderneming voor deze verkochte aantallen goederen betaalde toen ze de goederen inkocht was € 480.000. Het transactieresultaat (ook wel brutomarge of brutowinst genoemd) was € 800.000 – € 480.000 = € 320.000. Dit bedrag wordt niet expliciet genoemd in de winst-en-verliesrekening, maar kan eruit worden afgeleid. We zien verder nog personeels- en afschrijvingskosten die op de brutowinst in mindering moeten worden gebracht. Als we dat doen, resteert een winst van € 320.000 – € 220.000 = € 100.000.

Voor de winst-en-verliesrekening in deze vorm geldt (net als voor de balans) dat debet- en credittotaal aan elkaar gelijk moeten zijn. Als we van die gelijkheid uitgaan, dan zien we in deze winst-en-verliesrekening dat de credittelling € 100.000 groter is dan de debettelling. Anders gezegd: er bestaat een creditsaldo van € 100.000 op de winst-en-verliesrekening. De winst-en-verliesrekening is dus niet in evenwicht. Nu ontbreekt de nettowinst, ook wel aangeduid met de term perioderesultaat:

Nettowinst
Perioderesultaat

Debet	Winst-en-verliesrekening over 2026		Credit
<i>Kosten</i>		<i>Opbrengsten</i>	
Inkoopwaarde omzet	€ 480.000	Omzet	€ 800.000
Personeelskosten	€ 120.000		
Afschrijvingskosten	€ 100.000		
Nettowinst	€ 100.000		
	€ 800.000		€ 800.000

Je ziet dat de winst-en-verliesrekening wordt afgesloten door het bedrag van de nettowinst aan de debetzijde op te nemen. Dat doen we om de winst-en-verliesrekening te laten 'sluiten'. Eerder was er een creditsaldo, en dat zetten we aan de 'andere' zijde om het overzicht aan beide zijden dezelfde tellingen te geven.

Een winst-en-verliesrekening is een overzicht waarop de oorzaken van mutaties in het eigen vermogen in een bepaalde periode zijn weergegeven. De winst-en-verliesrekening is altijd in evenwicht. Vermogensstorting en -opnames, zoals privéstortingen en privéopnames, zijn echter *niet* op dit overzicht opgenomen.

1.3.5 Hoe gaat dit in een ERP-systeem?

Record

Voor elke regel op de balans en op de winst-en-verliesrekening wordt een record in de grootboektabel in de database van het ERP-systeem aangemaakt. Dit wordt het aanmaken van een grootboekrekening genoemd. De bedragen aan de linkerzijde van een grootboekrekening worden debetposten genoemd, terwijl bedragen aan de rechterkant creditposten zijn. Meestal wordt in ERP-systemen niet gesproken over debet en credit, maar worden de creditbedragen voorzien van een minteken.

Het grootboek is in financiële zin het hart van het ERP-systeem. In de praktijk zal het aantal grootboekrekeningen veel groter zijn dan hiervoor (zeer gestileerd) is weergegeven. De reden is dat een onderneming haar administratie veel verder zal willen detailleren en specificeren. Op een balans staat bijvoorbeeld de post *Machines*, maar wellicht wil je van alle tien de machines in het bedrijf wel per machine bijhouden welke veranderingen er zijn geweest.

Balansrekening

Grootboekrekeningen die thuishoren op de balans worden balansrekening genoemd (rekeningen van bezit, schuld of de rekening *Eigen vermogen*).

Resultaatrekening

Rekeningen die thuishoren op de winst-en-verliesrekening worden aangeduid met de term resultaatrekening (grootboekrekeningen waarop kosten en opbrengsten worden geboekt). Balansrekeningen geven de stand op een

Voorraad-
grootheid

Stroomgrootheid

bepaald moment aan (dit betreffen voorraadgrootheden), terwijl resultaat-rekeningen de stand over een bepaalde periode aangeven (dit betreffen stroomgrootheden).

We kijken nogmaals naar de eerder getoonde balans. Dan geldt dus:

Debet	Balans per 31-12-2026		Credit
<i>Bezittingen</i>		<i>Eigen vermogen</i>	
Gebouwen	€ 800.000	<i>Schulden</i>	€ 400.000
Machines	€ 200.000	Hypothecaire lening	€ 760.000
Auto's	€ 50.000	Crediteuren	€ 40.000
Voorraad goederen	€ 70.000		
Debiteuren	€ 28.000		
Bank	€ 50.000		
Kasgeld	€ 2.000		
	€ 1.200.000		€ 1.200.000

Er staan zeven grootboekrekeningen van bezit op de getoonde balans. Credit zien we twee grootboekrekeningen van schuld, namelijk de hypothecaire lening en de crediteuren. Er is één grootboekrekening *Eigen vermogen*. De bedragen tonen de waarde van iedere grootboekrekening op balansdatum, in dit geval 31 december 2026.

We kijken ook nog een keer naar de winst-en-verliesrekening:

Debet	Winst-en-verliesrekening over 2026		Credit
<i>Kosten</i>		<i>Opbrengsten</i>	
Inkoopwaarde omzet	€ 480.000	Omzet	€ 800.000
Personeelskosten	€ 120.000		
Afschrijvingskosten	€ 100.000		
Nettowinst	€ 100.000		
	€ 800.000		€ 800.000

Debet zien we drie grootboekrekeningen van kosten en credit één grootboekrekening van opbrengsten. Terwijl de balans informeert over een toestand op een specifieke datum, informeert de winst-en-verliesrekening over het verloop gedurende een periode. In dit geval bedroegen bijvoorbeeld de personeelskosten over het gehele jaar 2026 in totaal € 120.000 en bleef er over het jaar 2026 een winst over van € 100.000.

We lichten de details toe met een voorbeeld dat ook het boekhoudkundig model duidelijk maakt.

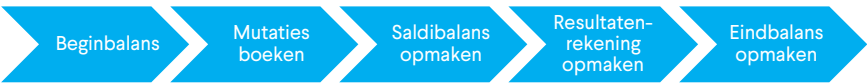
1.4 Boekhoudkundig model fase 1: beginbalans

Leerdoel

- Je kunt de rekeningen op de balans indelen in categorieën en je kunt de boekingsregels voor het openen van de balans toepassen.

Het boekhoudkundig model bestaat uit een aantal fasen die elke boekingsperiode worden doorlopen. Het model is weergegeven in figuur 1.3.

Figuur 1.3
Het boekhoudkundig model

Beginbalans

De beginbalans is een overzicht van bezittingen, schulden en het eigen vermogen op een bepaald moment. De beginbalans van 1 januari 2026 is gelijk aan de eindbalans van 31 december 2025 en vormt het startpunt voor de registratie van de financiële boekingen in 2026.

Eindbalans

Stel dat de beginbalans er als volgt uit ziet:

Debet	Balans per 1-1-2026		Credit
<i>Bezittingen</i>		<i>EV en Schulden</i>	
Gebouwen	€ 800.000	Eigen vermogen	€ 400.000
Machines	€ 200.000	Hypothecaire lening	€ 760.000
Auto's	€ 50.000	Crediteuren	€ 40.000
Voorraad goederen	€ 70.000		
Debiteuren	€ 28.000		
Bank	€ 50.000		
Kasgeld	€ 2.000		
	€ 1.200.000		€ 1.200.000

Beginsaldo

Van elke regel op de balans wordt een grootboekrekening aangemaakt, waarop het bedrag (het zogenoemde beginsaldo) wordt vermeld aan dezelfde zijde als waarop de post op de balans staat.

Hierna geven we niet alle grootboekrekeningen weer. We geven wel een aantal voorbeelden:

Debet	Gebouwen	Credit
1/1 Beginbalans	€800.000	

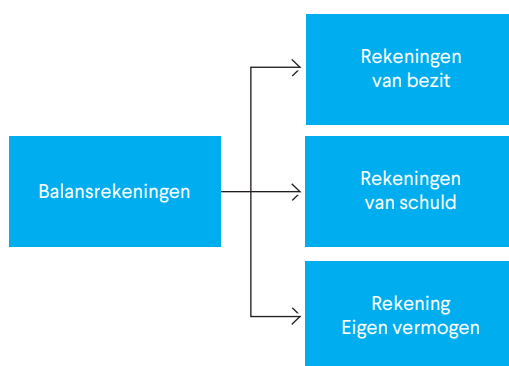
Debet	Voorraad goederen	Credit
1/1 Beginbalans	€ 70.000	

Debet	Hypothecaire lening	Credit
	1/1 Beginbalans	€ 760.000

Debet	Crediteuren	Credit
	1/1 Beginbalans	€ 40.000

De rekeningen *Gebouwen* en *Voorraad goederen* noemen we rekeningen van bezit. De rekeningen *Hypothecaire lening* en *Crediteuren* zijn rekeningen van schuld. Alle genoemde rekeningen zijn overigens balansrekeningen en worden onderverdeeld zoals in figuur 1.4.

Figuur 1.4
Onderverdeling
van balans-
rekeningen

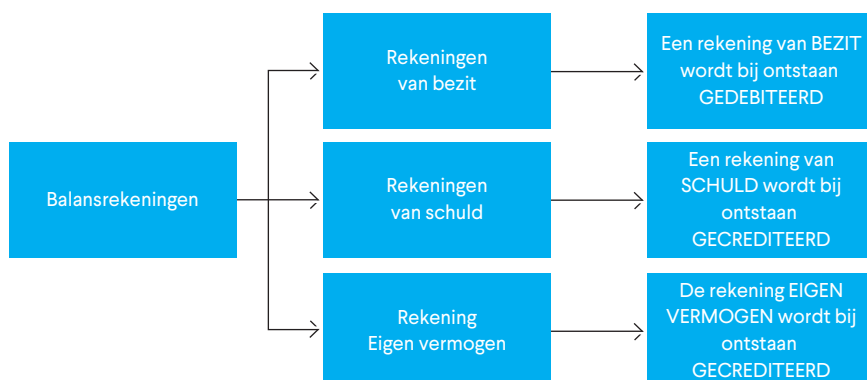

We moeten nog vaststellen op welke manier transacties op balansrekeningen worden geregistreerd. Daarvoor gebruiken we zogenoemde boekingsregels. Door boekingsregels te gebruiken kunnen we boekingen op grootboekrekeningen foutloos maken. Het schema van de boekingsregels breiden we in deze paragraaf en in de volgende paragrafen steeds verder uit, zodat je duidelijk de opbouw kunt zien.

Boekingsregels

Aan figuur 1.4 kunnen we nu dus de eerste boekingsregels koppelen, zoals in figuur 1.5:

Figuur 1.5
De eerste
boekingsregels

Debiteren is aan de debetkant van de grootboekrekening schrijven.
Crediteren is aan de creditkant van de grootboekrekening schrijven.

Hiervoor zagen we dat de rekeningen *Gebouwen* en *Voorraad goederen* werden gedebiteerd en dat de rekeningen *Hypothecaire lening* en *Crediteuren* werden gecrediteerd.

1.5 Boekhoudkundig model fase 2: mutaties boeken

Leerdoelen

- Je kunt de (financiële) mutaties die veranderingen in de balans en/of in de winst-en-verliesrekening tot gevolg hebben verwerken in de vorm van een nieuwe balans en/of winst-en-verliesrekening.
- Je kent het boekhoudkundig model en je kunt het in journaalposten toepassen met behulp van de boekingsregels.

Mutaties
Transacties

De tweede fase in het boekhoudkundig proces betreft de mutaties. Dit zijn wijzigingen in de financiële gegevens, meestal doordat er transacties worden afgesloten. Denk bijvoorbeeld aan een inkoop, waarbij goederen geleverd worden door een leverancier of een (digitale) factuur van een leverancier wordt ontvangen.

De exacte uitwerking van het gehele inkoopproces vind je in hoofdstuk 3. We laten hier alleen de basisprincipes voor het maken van een boeking zien.

Omzetbelasting (ob)
Belasting over de toegevoegde waarde (btw)

Omzetbelasting (ob) of belasting over de toegevoegde waarde (btw) speelt ook een rol bij het uitoefenen van bedrijfsactiviteiten, maar daar zien we in deze paragraaf nog van af bij de uitwerking van het centrale voorbeeld. In paragraaf 1.10 staan we stil bij de invloed van de omzetbelasting.

1.5.1 Ontstaan of toenemen van een bezit, een schuld of het eigen vermogen

Stel dat de leverancier op 5 januari voor € 40.000 goederen heeft geleverd en gefactureerd, dan zouden we deze mutatie als volgt moeten boeken. De grootboekrekening *Voorraad goederen* (een rekening van bezit) neemt toe met € 40.000. Deze mutatie vergroot het beginsaldo van € 70.000 met € 40.000 tot € 110.000. Dit wordt als volgt verwerkt op de grootboekrekening:

Debet	Voorraad goederen	Credit
1/1 Beginbalans	€ 70.000	
5/1 Inkoop	€ 40.000	

De rekening *Voorraad goederen* wordt bij deze mutatie dus gedebiteerd.

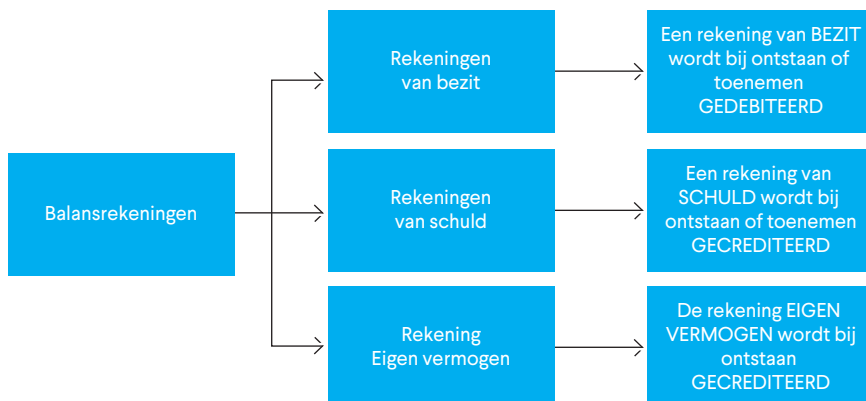
Anderzijds krijgen we een schuld aan de leverancier van € 40.000. De grootboekrekening *Crediteuren* (een rekening van schuld) neemt toe met € 40.000. Deze mutatie vergroot het beginsaldo van € 40.000 met € 40.000 tot € 80.000. Dit wordt als volgt verwerkt op de grootboekrekening:

Debet	Crediteuren	Credit
	1/1 Beginbalans	€ 40.000
	5/1 Inkoop	€ 40.000

De rekening *Crediteuren* wordt bij deze mutatie dus gecrediteerd.

Nu kunnen we de eerder gegeven boekingsregels uitbreiden, zoals te zien is in figuur 1.6.

Figuur 1.6
Uitbreiding van
de boekings-
regels

De beginbalans verandert door deze mutatie. Nadat we de mutatie hebben verwerkt ziet de balans er als volgt uit:

Debet	Balans per 5-1-2026		Credit
<i>Bezittingen</i>		<i>EV en Schulden</i>	
Gebouwen	€ 800.000	Eigen vermogen	€ 400.000
Machines	€ 200.000	Hypothecaire lening	€ 760.000
Auto's	€ 50.000	Crediteuren	€ 80.000
Voorraad goederen	€ 110.000		
Debiteuren	€ 28.000		
Bank	€ 50.000		
Kasgeld	€ 2.000		
	€ 1.240.000		€ 1.240.000

Vergelijk deze balans met die van 1 januari. Je ziet dan dat er twee regels zijn gewijzigd en ook zijn de tellingen € 40.000 hoger geworden.

1.5.2 Afnemen of tenietgaan van een bezit, een schuld of het eigen vermogen

Bezittingen en schulden kunnen uiteraard ook afnemen. Stel dat op 6 januari via de bank een bedrag van € 30.000 aan leveranciers wordt overgemaakt in verband met openstaande inkoopfacturen. Door die betaling neemt het banksaldo af met € 30.000. Tegelijkertijd neemt de schuld aan crediteuren af met datzelfde bedrag. De financiële verwerking van deze betaling ziet er op de betrokken grootboekrekeningen als volgt uit:

Debet	Bank	Credit
1/1 Beginbalans	€ 50.000	6/1 Betaling
		€ 30.000

Debet	Crediteuren	Credit
6/1 Betaling	€ 30.000	1/1 Beginbalans
		5/1 Inkoop
		€ 40.000

We zien dat een afname van een bezit (de bank) wordt gecrediteerd, terwijl een afname van een schuld tot een debitering leidt. De nieuwe eindbalans op 6 januari na verwerking van deze betaling wordt:

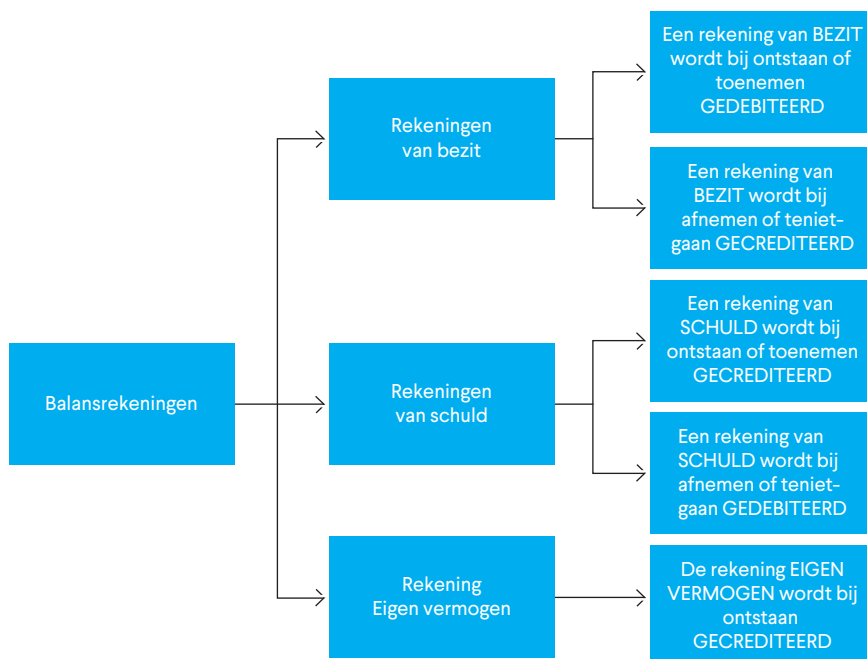
Debet	Balans per 6-1-2026	Credit
<i>Bezittingen</i>		<i>EV en Schulden</i>
Gebouwen	€ 800.000	Eigen vermogen
Machines	€ 200.000	€ 400.000
Auto's	€ 50.000	Hypothecaire lening
Voorraad goederen	€ 110.000	€ 760.000
Debiteuren	€ 28.000	Crediteuren
Bank	€ 20.000	€ 50.000
Kasgeld	€ 2.000	
	€ 1.210.000	€ 1.210.000

Wat opvalt is het lagere balans totaal. Dit nam af met het bedrag van de betaling.

In figuur 1.7 is de verdere uitbreiding van de boekingsregels schematisch weergegeven.

Figuur 1.7

Verdere
uitbreiding van
de boekings-
regels

1.5.3 Boeking (journaalposten)

Er is een eenvoudige manier om snel de gevolgen van een mutatie te noteren. Op deze wijze kunnen financiële vakgenoten ook eenvoudig communiceren over gemaakte boekingen. We doen dit in de vorm van een journaalpost, ook wel een boeking genoemd. Een journaalpost is altijd in evenwicht.

Journaalpost
Boeking

Debiteren betekent aan de debetzijde noteren en crediteren betekent aan de creditzijde noteren.

Debet	Bank		Credit
DEBITEREN	€ X	CREDITEREN	€ X

Voor deze inkoop ziet de boeking er als volgt uit:

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
Voorraad goederen		€ 40.000	
Aan	Crediteuren		€ 40.000

De betaling aan crediteuren komt er in journaalpostvorm zo uit te zien:

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
Crediteuren		€ 30.000	
Aan	Bank		€ 30.000

Aan

Je begint de boeking in principe met de grootboekrekeningen die je moet debiteren. Pas daarna volgen de te crediteren grootboekrekeningen. Merk op dat de te crediteren rekeningen in de boeking het woord 'Aan' voor de grootboekrekening krijgen. Daarmee wordt aangegeven dat die regel (de grootboekrekening) moet worden gecrediteerd. Niet alleen aan de juiste kolom, maar ook aan het woord 'Aan' kun je dus zien dat het een bedrag is dat op de grootboekrekening aan de creditzijde moet worden geboekt. In ERP-systemen komen we het woord 'Aan' niet tegen, maar het is wel gemakkelijk wanneer we mondeling met elkaar communiceren in journaalposten.

Stel dat de onderneming op 7 januari op rekening een nieuw computersysteem van € 10.000 heeft aangeschaft en dit op dezelfde dag heeft ontvangen. De grootboekrekening *Computersystemen* bestaat nog niet in het grootboek. Deze rekening maken we daarom eerst aan. Het is een balansrekening, meer concreet een rekening van bezit. Een rekening van bezit wordt bij ontstaan gedebiteerd, dus € 10.000 debet. De rekening *Crediteuren* wordt gecrediteerd voor dat bedrag. Er ontstaat immers een schuld.

Voor deze transactie ziet de boeking er als volgt uit:

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	Computersystemen	€ 10.000	
Aan	Crediteuren		€ 10.000

De balans op 7 januari ziet er dan als volgt uit:

Debet		Balans per 7-1-2026	Credit	
<i>Bezittingen</i>			<i>EV en Schulden</i>	
Gebouwen	€ 800.000		Eigen vermogen	€ 400.000
Machines	€ 200.000		Hypothecaire lening	€ 760.000
Computersystemen	€ 10.000		Crediteuren	€ 60.000
Auto's	€ 50.000			
Voorraad goederen	€ 110.000			
Debiteuren	€ 28.000			
Bank	€ 20.000			
Kasgeld	€ 2.000			
	€ 1.220.000			€ 1.220.000

Op 8 januari betalen we de factuur van € 10.000 per bank. Voor deze transactie ziet de boeking er als volgt uit:

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	Crediteuren	€ 10.000	
Aan	Bank		€ 10.000

De balans op 8 januari ziet er dan als volgt uit:

Debet	Balans per 8-1-2026		Credit
<i>Bezittingen</i>		<i>EV en Schulden</i>	
Gebouwen	€ 800.000	Eigen vermogen	€ 400.000
Machines	€ 200.000	Hypothecaire lening	€ 760.000
Computersystemen	€ 10.000	Crediteuren	€ 50.000
Auto's	€ 50.000		
Voorraad goederen	€ 110.000		
Debiteuren	€ 28.000		
Bank	€ 10.000		
Kasgeld	€ 2.000		
	€ 1.210.000		€ 1.210.000

Op 9 januari zien we dat er betalingen zijn gedaan door onze afnemers. Er is in totaal een bedrag van € 15.000 via de bank ontvangen. Deze geldontvangst heeft boekhoudkundig gezien twee gevolgen. Enerzijds leidt het bijschrijven van geldbedragen op onze bankrekening ertoe dat het banksaldo toeneemt. De reden daarvoor is dat debiteuren hun schulden aan onze onderneming gedeeltelijk hebben voldaan. Anderzijds moet de post *Debiteuren* dus afnemen met datzelfde bedrag. In journaalpostvorm:

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	Bank	€ 15.000	
Aan	Debiteuren		€ 15.000

Nadat deze wijziging in de financiële situatie is doorgevoerd, resteert als balans op 9 januari:

Debet	Balans per 9-1-2026		Credit
<i>Bezittingen</i>		<i>EV en Schulden</i>	
Gebouwen	€ 800.000	Eigen vermogen	€ 00.000
Machines	€ 200.000	Hypothecaire lening	€ 760.000
Computersystemen	€ 10.000	Crediteuren	€ 0.000
Auto's	€ 50.000		
Voorraad goederen	€ 110.000		
Debiteuren	€ 13.000		
Bank	€ 25.000		
Kasgeld	€ 2.000		
	€ 1.210.000		€ 1.210.000

Merk op dat deze financiële gebeurtenis *geen* wijzigingen in het balans-totaal tot gevolg heeft. Het ene bezit (*Debiteuren*) is gedeeltelijk ingewisseld voor een ander bezit (*Bank*).

Boeking kunnen uit twee regels bestaan, maar ook uit veel meer dan twee regels. Stel dat we een betaalopdracht doen via de bank, waarbij we € 4.000 aflossen op een hypotheekschuld (aflossen is gedeeltelijk terugbetalen) en tegelijkertijd € 1.000 betalen aan openstaande inkoopfacturen van leveranciers. We boeken dan:

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	Hypothecaire lening	€ 4.000	
	Crediteuren	€ 1.000	
Aan	Bank		€ 5.000

Het is belangrijk om in te zien dat een journaalpost ook altijd in evenwicht is. Het totaal van de debet- en de creditbedragen in een journaalpost moet altijd aan elkaar gelijk zijn.

De techniek van het maken van boekingen (journaalposten) is een vaardigheid die je goed moet beheersen om de volgende hoofdstukken te kunnen begrijpen. Oefenen (opdrachten maken) is noodzakelijk om dit onder de knie te krijgen!

1.5.4 Het verkopen van goederen

We behandelen nog een andere mutatie, namelijk het verkopen van goederen. Stel dat we op 10 januari per kas voor € 5.000 goederen verkopen, die we zelf in het verleden voor € 4.000 hebben ingekocht. Daardoor realiseren we een verkoopwinst van € 1.000. Die winst vergroot het eigen vermogen van de onderneming.

De verkoopmutatie heeft de volgende gevolgen. De grootboekrekening *Kasgeld* (een rekening van bezit) neemt toe met € 5.000. Deze mutatie vergroot het beginsaldo van € 2.000 met € 5.000 tot € 7.000. Dit wordt als volgt verwerkt op de grootboekrekening:

Debet	Kasgeld	Credit
1/1 Beginbalans	€ 2.000	
10/1 Verkoop	€ 5.000	

De rekening *Kasgeld* wordt bij deze mutatie dus gedebiteerd. Ga dit na aan de hand van de boekingsregels.

Anderzijds vindt een afname van de voorraad plaats van € 4.000. De grootboekrekening *Voorraad goederen* (een rekening van bezit) neemt

af met € 4.000. Deze mutatie verkleint het huidige saldo van € 110.000 met € 4.000 tot € 106.000. Dit wordt als volgt verwerkt op de grootboekrekening:

Debet	Voorraad goederen		Credit
1/1 Beginbalans	€ 70.000	10/1 Verkoop	€ 4.000
5/1 Inkoop	€ 40.000		

De rekening *Voorraad goederen* wordt bij deze mutatie dus gecrediteerd. Ga dit na aan de hand van de boekingsregels.

Het eigen vermogen ondergaat ook een wijziging. Per saldo neemt immers het balans totaal debet toe, dus dan moet dit ook voor de creditzijde van de balans gelden. Omdat winsten en verliezen voor rekening van de eigenaren van de onderneming komen (de onderneming is er immers om te trachten winst te genereren voor de eigenaren) wijzigt het eigen vermogen per saldo met € 1.000. De boekingsregels leren ons inmiddels dat in dit geval het eigen vermogen wordt gecrediteerd.

Debet	Eigen vermogen	Credit
	1/1 Beginbalans	€ 400.000
	10/1 Verkoop	€ 1.000

In journaalpostvorm:

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
Kas	€	5.000	
Aan	Voorraad goederen		€ 4.000
Aan	Eigen vermogen		€ 1.000

Met daarbij de nieuwe balans op 10 januari:

Debet	Balans per 10-1-2026		Credit
<i>Bezittingen</i>		<i>EV en Schulden</i>	
Gebouwen	€ 800.000	Eigen vermogen	€ 401.000
Machines	€ 200.000	Hypothecaire lening	€ 760.000
Computersystemen	€ 10.000	Crediteuren	€ 50.000
Auto's	€ 50.000		
Voorraad goederen	€ 106.000		
Debiteuren	€ 13.000		
Bank	€ 25.000		
Kasgeld	€ 7.000		
	€ 1.211.000		€ 1.211.000

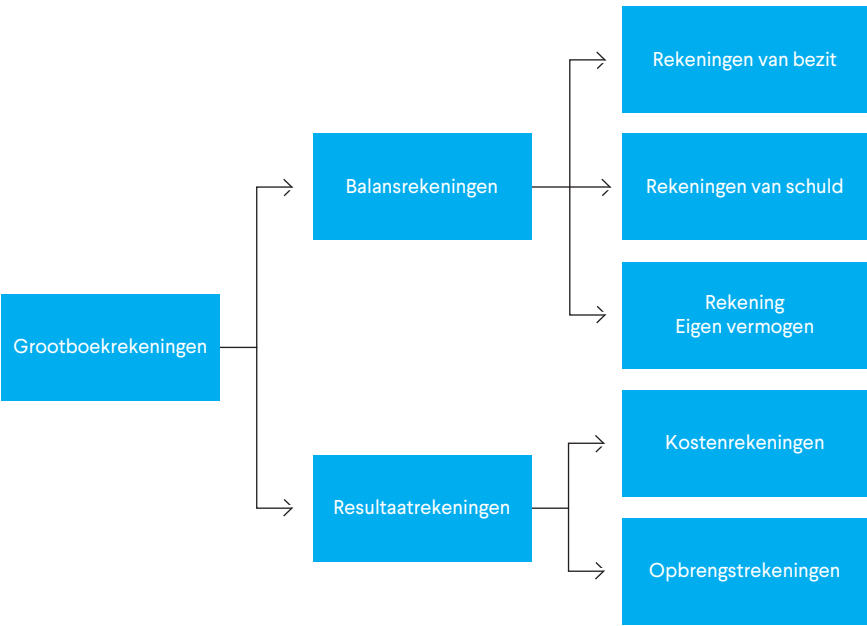
1.5.5 Resultaatrekeningen

In het voorbeeld van 10 januari gebruikten we de grootboekrekening *Eigen vermogen* om de veranderingen op te boeken. De toename van het eigen vermogen werd veroorzaakt door het uitoefenen van ondernemingsactiviteiten, namelijk het in- en verkopen van handelsgoederen. Als we alle veranderingen in de omvang van het eigen vermogen uitsluitend op de grootboekrekening *Eigen vermogen* zouden boeken ontstaat er een probleem. We willen namelijk niet alleen weten wat de verandering in omvang van het eigen vermogen is, maar ook wat de oorzaken van die verandering zijn, zodat we inzicht krijgen in hoe goed of slecht we het financieel gezien deden met het uitvoeren van ondernemingsactiviteiten. Daarom introduceren we opbrengstenrekeningen en kostenrekeningen. Op deze zogenoemde resultaatrekeningen verwerken we de gevolgen van het uitoefenen van ondernemingsactiviteiten.

Opbrengstenrekeningen
Resultaatrekeningen

Het schema van grootboekrekeningen gaat er nu uitzien zoals in figuur 1.8.

Figuur 1.8
Nog verdere uitbreiding van de boekingsregels

Opbrengst
verkopen

Kostprijs
verkopen

Voor de transacties op 10 januari betekent deze uitbreiding op het schema dat de grootboekrekening *Eigen vermogen* in de boeking komt te vervallen. Daarvoor in de plaats komen twee nieuwe grootboekrekeningen: de grootboekrekening *Opbrengst verkopen* en de grootboekrekening *Kostprijs verkopen*. De winst van € 1.000 komt vervolgens in twee stappen tot stand:

- 1 De eerste stap is het boeken van het bedrag van de omzet (€ 5.000).
- 2 De tweede stap is het boeken van de inkoopprijs van de omzet (€ 4.000).

Deze beide stappen zijn het gevolg van de verkooptransactie. We hanteren hiervoor de al genoemde resultaatrekeningen. Omdat deze rekeningen *niet* op de (begin)balans voorkomen, hebben ze geen beginsaldo.

Debet	Opbrengst verkopen	Credit
	10/1 Verkoop	€ 5.000

Debet	Kostprijs verkopen	Credit
10/1 Verkoop	€ 4.000	

Brutowinst

Het saldo van deze twee grootboekrekeningen samen (€ 1.000 credit) is de brutowinst op deze transactie.

Het *Eigen vermogen* is groter geworden door de resultaatrekening *Opbrengst verkopen* te crediteren voor € 5.000 en de resultaatrekening *Kostprijs verkopen* te debiteren met € 4.000. Per saldo neemt het *Eigen vermogen* toe met € 1.000 (credit). Merk op dat de gerealiseerde winst van € 1.000 niet in een afzonderlijk bedrag (een eigen regel) gejournaliseerd wordt. Deze winst is zichtbaar als het verschil tussen *Opbrengst verkopen* en *Kostprijs verkopen*. De boeking ziet er als volgt uit:

	Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	Kasgeld	€	5.000	
Aan	Opbrengst verkopen			€ 5.000
+				
	Kostprijs verkopen	€	4.000	
Aan	Voorraad goederen			€ 4.000

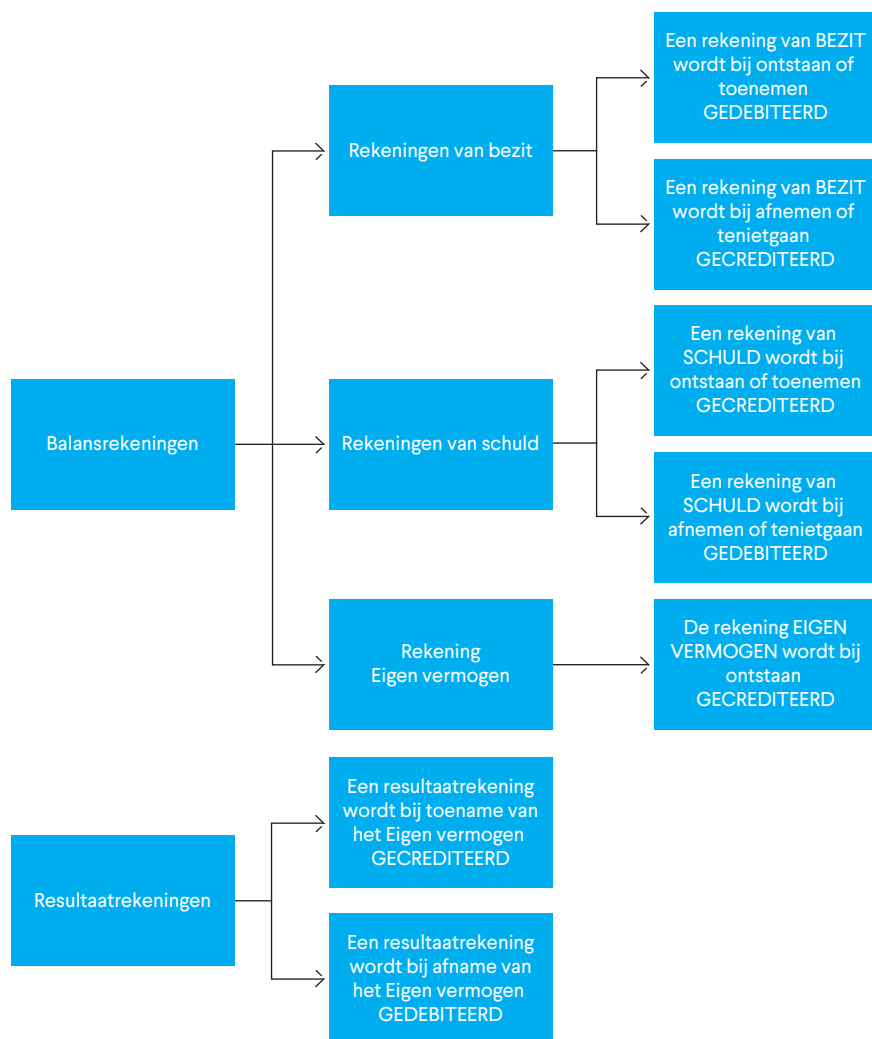
Voor de duidelijkheid is de boeking in tweeën gesplitst, maar het zou ook als volgt mogen worden opgeschreven:

	Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	Kasgeld	€	5.000	
	Kostprijs verkopen	€	4.000	
Aan	Opbrengst verkopen			€ 5.000
Aan	Voorraad goederen			€ 4.000

De eindplaat van de boekingsregels

Op basis van deze boeking kunnen we de boekingsregels uitbreiden en compleet maken zoals in figuur 1.9 is weergegeven.

Figuur 1.9
Compleet
overzicht van de
boekingsregels

Deze boekingsregels zijn erg belangrijk. Je moet ze leren, begrijpen en ook steeds opnieuw blijven gebruiken. De boekingsregels geven aan of een bepaalde grootboekrekening in een journaalpost moet worden gedebiteerd of gecrediteerd.

Let erop dat de grootboekrekening *Eigen vermogen* gedurende de boekingsperiode niet wordt gebruikt, maar dat bij alle financiële feiten waardoor het eigen vermogen verandert gebruik wordt gemaakt van resultaat(grootboek)rekeningen.

1.5.6 Hoe worden kosten geboekt?

Kostenpost

We vervolgen het voorbeeld met een op 12 januari ontvangen factuur voor schoonmaakkosten voor een bedrag van € 600. Deze € 600 is een kostenpost, die het eigen vermogen verkleint.

De grootboekrekening *Schoonmaakkosten* is een resultaatrekening en omdat het eigen vermogen afneemt, wordt deze rekening debiteerd (zoek dit op in het overzicht van de boekingsregels). De grootboekrekening *Crediteuren* is een rekening van schuld, die toeneemt en dus wordt gecrediteerd (welke boekingsregel geldt hier?).

Het is van groot belang dat je de boekingsregels goed kunt toepassen. Je kunt boekingen pas verklaren wanneer je er ook een groot aantal zelf hebt gemaakt. De opdrachten bij hoofdstuk 1 laten je hiermee goed oefenen.

De grootboekrekening *Bank* is ook een bijzondere rekening. Je kunt immers een saldo op de bankrekening hebben staan. Dat ziet er als volgt uit:

Debet	Bank	Credit
1/1 Beginbalans	€ 70.000	

Er kan ook sprake zijn van een schuld aan de bank. Dat wordt rood staan genoemd. De grootboekrekening *Bank* ziet er dan anders uit:

Debet	Bank	Credit
	1/1 Beginbalans	€ 70.000

Voor boekingen maakt het niet uit:

- Als we een saldo op de bankrekening hebben staan, dan is *Bank* een rekening van bezit. Stel dat een debiteur ons € 1.300 betaalt. Bij toename van dat saldo neemt het bezit toe en wordt de rekening met € 1.300 gedebiteerd.

Debet	Bank	Credit
1/1 Beginbalans	€ 70.000	
5/1 Ontvangst van debiteur	€ 1.300	

- Als we een schuld aan de bank hebben, dan is *Bank* een rekening van schuld. We gaan er opnieuw van uit dat een debiteur ons € 1.300 betaalt. Bij afname van de schuld wordt de rekening met € 1.300 gedebiteerd.

Debet	Bank	Credit
	1/1 Beginbalans	€ 70.000
5/1 Ontvangst van debiteur	€ 1.300	

In beide gevallen ziet de journaalpost er als volgt uit:

	Grootboekrekeningen	Debet	Credit
	Bank	€ 1.300	
Aan	Debiteuren		€ 1.300

1.6 Boekhoudkundig model fase 3: saldibalans opstellen

Leerdoel

- Je kunt het proces van verwerken van grootboekrekeningen naar saldibalans uitleggen en toepassen.

Nadat alle mutaties in de loop van een periode geboekt zijn in het grootboek is het noodzakelijk om aan het einde van elke periode vanuit het grootboek weer te komen tot een (eind)balans en een winst-en-verliesrekening. Ook hierbij geldt weer dat de ERP-software het verzamelen van bedragen van het grootboek naar de eindbalans en de winst-en-verliesrekening voor je kan uitvoeren, maar dat het wel van belang is om te oefenen, zodat je begrijpt wat er gebeurt en kunt ingrijpen in dat proces.

Saldo	Van elke grootboekrekening wordt het saldo bepaald. Dat wil zeggen dat de bedragen aan de debetzijde van elke rekening worden opgeteld, terwijl hetzelfde gebeurt met de bedragen aan de creditzijde. Vervolgens bepaal je het verschil tussen de beide totaalstellingen. Dat is het saldo.
Debetsaldo Creditsaldo	Wanneer de debetzijde een groter totaalbedrag te zien geeft, spreken we van een debetsaldo (en in het omgekeerde geval uiteraard van een creditsaldo).
Saldibalans	Deze saldi worden geplaatst op de zogenoemde saldibalans, waarvan de totaalbedragen aan de debetzijde en aan de creditzijde uiteraard in balans moeten zijn (het woord <i>balans</i> duidt daar immers al op).

In hoofdstuk 7 over de financiële jaarafsluiting gaan we verder in op allerlei boekingen die – vaak als correctiepost – nog moeten worden geboekt en verwerkt in de saldibalans.

Vanuit de definitieve saldibalans wordt vervolgens de eindbalans (bijvoorbeeld per 31 december 2026) samengesteld, en ook de winst-en-verliesrekening (bijvoorbeeld over het jaar 2026). Hier zien we weer dat een balans een momentopname van bezittingen, schulden en eigen vermogen is (vergelijkbaar met een foto), terwijl de winst-en-verliesrekening een verslag over een bepaalde periode is (vergelijkbaar met een film).

1.6.1 De saldibalans samenstellen

We illustreren het samenstellen van de saldibalans weer met een samenvattend overzicht van het eerdere voorbeeld:

Debet	Balans per 1-1-2026		Credit
<i>Bezittingen</i>		<i>EV en Schulden</i>	
Gebouwen	€ 800.000	Eigen vermogen	€ 400.000
Machines	€ 200.000	Hypothecaire lening	€ 760.000
Auto's	€ 50.000	Crediteuren	€ 40.000
Voorraad goederen	€ 70.000		
Debiteuren	€ 8.000		
Bank	€ 50.000		
Kasgeld	€ 2.000		
	€ 1.200.000		€ 1.200.000

De journaalposten zien er als volgt uit.

Van de eerste mutatie (de inkoop van goederen) hebben we geboekt:

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	Voorraad goederen	€ 40.000	
Aan	Crediteuren		€ 40.000

Van de betaling aan leveranciers hebben we geboekt:

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	Crediteuren	€ 30.000	
Aan	Bank		€ 30.000

Van de aankoop van het computersysteem boekten we:

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	Computersystemen	€ 10.000	
Aan	Crediteuren		€ 10.000

De betaling van de factuur aan de leverancier van het computersysteem leverde de volgende boeking op:

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	Crediteuren	€ 10.000	
Aan	Bank		€ 10.000

We ontvingen geld van onze afnemers:

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	Bank	€ 15.000	
Aan	Debiteuren		€ 15.000

Vervolgens werd er een verkoop geboekt door middel van de volgende journaalpost:

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	Kasgeld	€ 5.000	
Aan	Opbrengst verkopen		€ 5.000
+			
	Kostprijs verkopen	€ 4.000	
Aan	Voorraad goederen		€ 4.000

De laatste boeking betrof de factuur voor de schoonmaakkosten:

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	Schoonmaakkosten	€ 600	
Aan	Crediteuren		€ 600

1.6.2 De grootboekrekeningen

Stel dat dit de enige mutaties zijn geweest in 2026. Vanuit de balans openen we de grootboekrekeningen (we nemen de balansbedragen over op de grootboekrekeningen) en verwerken we de journaalposten:

Debet	Gebouwen	Credit
1/1 Beginbalans	€ 800.000	

Debet	Machines		Credit
1/1 Beginbalans	€ 200.000		
Debet	Computersystemen		Credit
6/1 Aankoop	€ 10.000		
Debet	Auto's		Credit
1/1 Beginbalans	€ 50.000		
Debet	Voorraad goederen		Credit
1/1 Beginbalans	€ 70.000	10/1 Verkoop	€ 4.000
5/1 Inkoop	€ 40.000		
Debet	Debiteuren		Credit
1/1 Beginbalans	€ 28.000	9/1 Debiteurenontvangsten	€ 15.000
Debet	Bank		Credit
1/1 Beginbalans	€ 50.000	6/1 Crediteurenbetalingen	€ 30.000
9/1 Debiteurenontvangsten	€ 15.000	8/1 Betaling computersysteem	€ 10.000
Debet	Kasgeld		Credit
1/1 Beginbalans	€ 2.000		
10/1 (4) Verkoop	€ 5.000		
Debet	Eigen vermogen		Credit
		1/1 Beginbalans	€ 400.000
Debet	Hypothecaire lening		Credit
		1/1 Beginbalans	€ 760.000

Debet		Crediteuren	Credit
6/1 Crediteurenbetalingen	€ 30.000	1/1 Beginbalans	€ 40.000
8/1 Betaling computersysteem	€ 10.000	5/1 Inkoop	€ 40.000
		6/1 Aankoop computersysteem	€ 10.000
		12/1 Factuur schoonmaakkosten	€ 600

Debet		Schoonmaakkosten	Credit
12/1 Factuur schoonmaakkosten	€ 600		

Debet		Kostprijs verkopen	Credit
10/1 Verkoop	€ 4.000		

Debet		Opbrengst verkopen	Credit
		10/1 Verkoop	€ 5.000

Wanneer we de saldi van deze grootboekrekeningen overbrengen naar de zogenoemde saldibalans ontstaat het volgende overzicht:

	Saldibalans per 31-12-2026	
	Debet	Credit
Gebouwen	€ 800.000	
Machines	€ 200.000	
Computersystemen	€ 10.000	
Auto's	€ 50.000	
Voorraad goederen	€ 106.000	
Debiteuren	€ 13.000	
Bank	€ 25.000	
Kasgeld	€ 7.000	
Eigen vermogen		€ 400.000
Hypothecaire lening		€ 760.000
Crediteuren		€ 50.600
Schoonmaakkosten	€ 600	
Kostprijs verkopen	€ 4.000	
Opbrengst verkopen		€ 5.000
	€ 1.215.600	€ 1.215.600

1.7 Boekhoudkundig model fase 4: eindbalans en winst-en-verliesrekening opstellen

Leerdoel

- Je kunt het proces van verwerken van feiten in de administratie uitleggen en toepassen, zodat via de saldibalans aan het einde van het boekjaar een nieuwe balans en winst-en-verliesrekening ontstaan.

Uit de saldibalans gaan de balansrekeningen naar de eindbalans, terwijl de resultaatrekeningen worden overgebracht naar de winst-en-verliesrekening:

Kolommenbalans per 31-12-2026	Saldibalans per 31-12-2026		Winst-en-verliesrekening over 2026		Eindbalans per 31-12-2026	
	Debet	Credit	Debet	Credit	Debet	Credit
Gebouwen	€ 800.000				€ 800.000	
Machines	€ 200.000				€ 200.000	
Computersystemen	€ 10.000				€ 10.000	
Auto's	€ 50.000				€ 50.000	
Voorraad goederen	€ 106.000				€ 106.000	
Debiteuren	€ 13.000				€ 13.000	
Bank	€ 25.000				€ 25.000	
Kasgeld	€ 7.000				€ 7.000	
Eigen vermogen		€ 400.000				
Hypothecaire lening		€ 760.000				€ 760.000
Crediteuren		€ 50.600				€ 50.600
Schoonmaakkosten	€ 600		€ 600			
Kostprijs verkopen	€ 4.000		€ 4.000			
Opbrengst verkopen		€ 5.000		€ 5.000		
	€ 1.215.600	€ 1.215.600	€ 4.600	€ 5.000	€ 1.211.000	€ 810.600

De bedragen die op een balansrekening staan gaan van de saldibalans naar de eindbalans, terwijl de regels van de resultaatrekeningen worden overgebracht naar de winst-en-verliesrekening.

Merk op dat het eigen vermogen *nog niet* naar de eindbalans is gebracht. In de winst-en-verliesrekening zien we een saldo van € 5.000 min € 4.600 is € 400, wat een winst is. De opbrengst is immers groter dan de kosten. Feitelijk is dit de toename van het eigen vermogen, want de onderneming is € 400 rijker geworden. Die € 400 zetten we op de winst-en-verliesrekening aan de debetkant, waardoor de winst-en-verliesrekening in evenwicht is.

Het oude eigen vermogen was € 400.000. Dit wordt verhoogd met het winstsaldo van € 400 tot een eind-eigen vermogen van € 400.400.

Kolommenbalans per 1-1-2026	Saldibalans		Winst-en- verliesrekening		Eindbalans	
	Debet	Credit	Debet	Credit	Debet	Credit
Gebouwen	€ 800.000				€ 800.000	
Machines	€ 200.000				€ 200.000	
Computersystemen	€ 10.000				€ 10.000	
Auto's	€ 50.000				€ 50.000	
Voorraad goederen	€ 106.000				€ 106.000	
Debiteuren	€ 13.000				€ 13.000	
Bank	€ 25.000				€ 25.000	
Kasgeld	€ 7.000				€ 7.000	
Eigen vermogen		€ 399.000				€ 400.400
Hypothecaire lening		€ 760.000				€ 760.000
Crediteuren		€ 50.600				€ 50.600
Schoonmaakkosten	€ 600		€ 600			
Kostprijs verkopen	€ 4.000		€ 4.000			
Opbrengst verkopen		€ 5.000		€ 5.000		
Winstsaldo			€ 400			
	€ 1.215.600	€ 1.215.600	€ 5.000	€ 5.000	€ 1.211.000	€ 1.211.000

Het saldo van de winst-en-verliesrekening is het winstsaldo van de periode. Dit wordt op de winst-en-verliesrekening geplaatst, zodat deze in evenwicht is.

Oud eigen vermogen plus winstsaldo (of min verliessaldo) is nieuw eigen vermogen.

De balans en de winst-en-verliesrekening kunnen we op de bekende wijze presenteren als:

Debet	Balans per 31-12-2026		Credit		
<i>Bezittingen</i>		<i>EV en Schulden</i>			
Gebouwen	€	800.000	Eigen vermogen	€	400.400
Machines	€	200.000	Hypothecaire lening	€	760.000
Computersystemen	€	10.000	Crediteuren	€	50.600
Auto's	€	50.000			
Voorraad goederen	€	106.000			
Debiteuren	€	13.000			
Bank	€	25.000			
Kasgeld	€	7.000			
		€ 1.211.000			€ 1.211.000

Debet	Winst-en-verliesrekening over 2026		Credit
Kostprijs verkopen	€ 4.000	Opbrengst verkopen	€ 5.000
Schoonmaakkosten	€ 600		
Saldo winst	€ 400		
	€ 5.000		€ 5.000

Het winstsaldo

Winstsaldo

We zien dat op de winst-en-verliesrekening een winstsaldo wordt bepaald. Dat is de winst die de onderneming in de afgelopen periode (bijvoorbeeld het jaar 2026) heeft gemaakt. Door het vermelden van het winstsaldo is de winst-en-verliesrekening in evenwicht. Ook de post *Eigen vermogen* verdient een toelichting. Op de eindbalans zien we als het *Eigen vermogen* € 400.400 staan. Dat is inclusief de € 400 winst over 2026.

We hadden ook een aparte balansrekening kunnen gebruiken om het winstsaldo tot uitdrukking te brengen: *Winstsaldo boekjaar*. Hier zien we dan hetzelfde bedrag weergegeven dat op de winst-en-verliesrekening als saldo was bepaald. De post *Winstsaldo* is dus de koppeling tussen winst-en-verliesrekening en eindbalans. Het nieuwe eigen vermogen vinden we dan terug op de beginbalans van 2027.

Debet	Balans per 31-12-2026		Credit
<i>Bezittingen</i>		<i>EV en Schulden</i>	
Gebouwen	€ 800.000	Eigen vermogen	€ 400.000
Machines	€ 200.000	Winstsaldo boekjaar	€ 400
Computersystemen	€ 10.000	Hypothecaire lening	€ 760.000
Auto's	€ 50.000	Crediteuren	€ 50.600
Voorraad goederen	€ 106.000		
Debiteuren	€ 13.000		
Bank	€ 25.000		
Kasgeld	€ 7.000		
	€ 1.221.000		€ 1.221.000

Een gedetailleerde uitwerking wordt besproken in hoofdstuk 7, dat gaat over de financiële jaarafsluiting.

Omdat we het erg belangrijk vinden dat je je de boekhoudkundige methode goed eigen maakt, geven we nog een voorbeeld. Deze keer beperken we ons tot het verwerken van de financiële feiten. Het laatste deel, het opstellen van de saldi-balans, de winst-en-verliesrekening en de eindbalans doe je zelf in de vorm van een Excelopdracht in Studiemeister.

Van onderneming LMC is de balans per 31 mei 2026 bekend:

Debet	Balans per 31-05-2026		Credit
Gebouwen	€ 450.000	Eigen vermogen	€ 129.750
Inventaris	€ 40.000		
Bedrijfsauto	€ 12.000	Hypothecaire lening	€ 400.000
Voorraad goederen	€ 35.000	Crediteuren	€ 32.250
Debiteuren	€ 4.500		
Bank	€ 17.250		
Kasgeld	€ 3.250		
	€ 562.000		€ 562.000

In de maand juni deden zich de volgende transacties voor:

Datum	Financieel feit	Bedrag
2 juni	Crediteurenbetaling via bank	€ 20.000
4 juni	Inkoop op rekening bij leverancier Kruit: goederen en factuur zijn ontvangen	€ 7.500
8 juni	Contante verkoop: goederen met een inkoopwaarde van € 5.000 verkocht voor:	€ 8.250
18 juni	Via kas betaald: bedrijfsauto getankt	€ 60
19 juni	Verkoop aan debiteur Pieterse: goederen met een inkoopwaarde van € 10.000 verkocht voor:	€ 29.000
21 juni	Contant ontvangen: debiteur Maassen betaalt openstaande schulden voor:	€ 1.800
22 juni	Via bank ontvangen: debiteur Pieterse betaalt openstaande schulden voor:	€ 22.500
24 juni	Crediteurenbetaling via bank: openstaande factuur van leverancier Kruit	€ 7.250
28 juni	Afgeschreven van de bankrekening: hypotheekaflossing juni	€ 2.000
28 juni	Afgeschreven van de bankrekening: interestkosten hypotheecaire lening	€ 1.450

De journaalposten van deze transacties luiden:

2 juni

	Grootboekrekeningen	Debet	Credit
	Crediteuren	€ 20.000	
Aan	Bank		€ 20.000

4 juni

	Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	Voorraad goederen	€	7.500	
Aan	Crediteuren			€ 7.500

8 juni

	Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	Kas	€	8.250	
Aan	Opbrengst verkopen			€ 8.250
	Inkoopwaarde goederen	€	5.000	
	Voorraad goederen			€ 5.000

18 juni

	Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	Brandstofkosten	€	60	
Aan	Kas			€ 60

19 juni

	Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	Debiteuren	€	29.000	
Aan	Opbrengst verkopen			€ 29.000
	Inkoopwaarde goederen	€	10.000	
	Voorraad goederen			€ 10.000

21 juni

	Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	Kas	€	1.800	
Aan	Debiteuren			€ 1.800

22 juni

	Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	Bank	€	22.500	
Aan	Debiteuren			€ 22.500

24 juni

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	Crediteuren	€ 7.250	
Aan	Bank		€ 7.250

28 juni

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	Hypothecaire lening	€ 2.000	
Aan	Bank		€ 2.000

28 juni

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	Interestkosten	€ 1.450	
Aan	Bank		€ 1.450

Na het maken van de Excelopdracht LMC op Studiemeister, benadrukken we nogmaals vier aspecten uit de kolommenbalans:

- 1 De debet- en credittellingen in de saldibalans, in de winst-en-verliesrekening en in de eindbalans zijn altijd in evenwicht, dus aan elkaar gelijk.
- 2 Het eigen vermogen op de saldibalans is gelijk aan het eigen vermogen uit de beginbalans.
- 3 Het resultaat (hier een winst) is alleen zichtbaar in de winst-en-verliesrekening.
- 4 Het eigen vermogen in de eindbalans is gelijk aan het eigen vermogen op de saldibalans plus of min het resultaat uit de winst-en-verliesrekening. Winsten worden erbij opgeteld, verliezen worden ervan afgetrokken.

Na de crediteurenbetaling van 2 juni is er een *negatief* banksaldo van € 2.750.

1.8 Netwerk van controletotalen en waardekringloop

Leerdoel

- Je kunt de betekenis van het netwerk van controletotalen en van het waardekringloopmodel uitleggen, zowel afzonderlijk als in relatie tot elkaar.

Alle bedragen die in het grootboek zijn opgenomen vertonen uiteraard een grote samenhang. Wanneer een getal wijzigt, dan heeft dat gevolgen voor een ander getal. Concreet houdt dit in: wanneer een bedrag wijzigt op een bepaalde grootboekrekening, dan heeft dat ook gevolgen voor het bedrag op een andere grootboekrekening. Vandaar dat een balans, een winst-en-verliesrekening en ook een grootboekrekening altijd in evenwicht

Netwerk van controletotalen

zijn. Wanneer we van bovenaf op de financiële administratie kijken, kunnen we voor een handelsbedrijf het zogenoemde netwerk van controletotalen waarnemen, zoals te zien is in figuur 1.10.

Figuur 1.10
Netwerk van
controletotalen

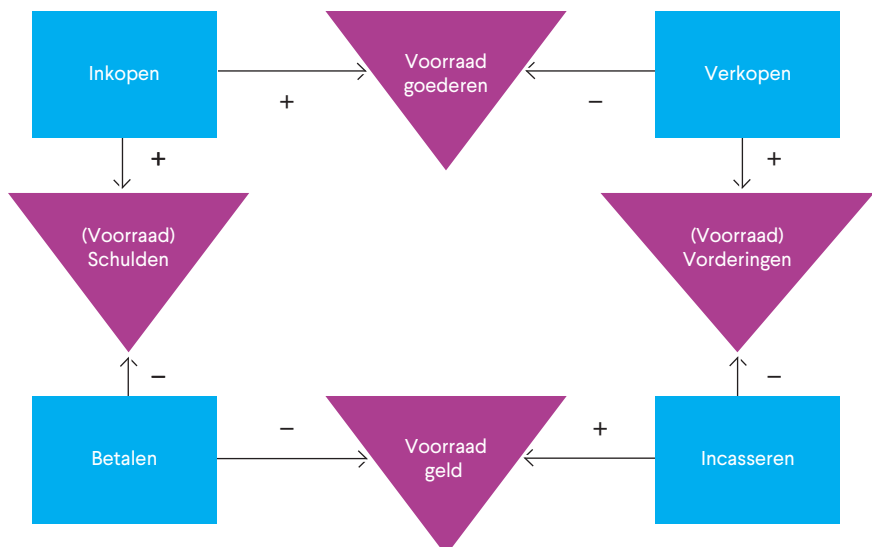
In een onderneming gaat veel geld om en daarom is het van belang om controle uit te oefenen. Een hogere doelstelling is eigenlijk dat de leiding van de onderneming 'in control' wil zijn: zij wil het bedrijf kunnen beheersen (beheersen is een vertaling van de Engelse term *control*). We hebben eerder gezien dat grootboekrekeningen een sluitend geheel vormen dat in evenwicht is. De journaalposten die we hebben gemaakt waren om die reden in evenwicht. Hetzelfde geldt voor de balans en voor de winst-en-verliesrekening. De verbanden en de samenhang in de financiële administratie kunnen ook worden geïllustreerd met het waardekringloopmodel (figuur 1.11), dat met name de verbanden tussen de goederenstroom (logistiek) en de geldstroom (financieel) toont.

In control
Beheersen

Waarde-
kringloopmodel

Goederenstroom
Geldstroom

Figuur 1.11
Waarde-
kringloop-
model

In dit model zijn zowel voorraadgrootheden als stroomgrootheden afgebeeld. De stroomgrootheden zijn de blauwe rechthoeken, terwijl de groene driehoeken de voorraadgrootheden zijn. Anders gezegd: de groene driehoeken staan op de balans. Uiteraard is zowel het netwerk van controletotalen als het waardekringloopmodel standaard in het ERP-systeem opgenomen.

1.9 Het rekeningstelsel

Leerdoel

- Je kunt het verschil en de samenhang tussen balansrekeningen en resultaatrekeningen in de systematiek van het rekeningstelsel benoemen en uitleggen.

Het aantal grootboekrekeningen dat we in paragraaf 1.8 hebben gebruikt is erg beperkt. In de praktijk zien we dat ondernemingen vaak erg veel grootboekrekeningen hebben, omdat de behoefte bestaat om totaalbedragen verder te specificeren. Zo zou je kunnen volstaan met één rekening *Bedrijfskosten*, maar in het kader van analyse van het cijfermateriaal vinden we het toch wel gemakkelijk om verschillende kostenrekeningen te gebruiken.

Enkele voorbeelden:

- afschrijvingskosten
- huisvestingskosten
- autokosten
- verkoopkosten
- personeelskosten
- administratiekosten
- telefoon- en internetkosten

Misschien is alleen *Personeelskosten* zelfs onvoldoende, want we willen ook een onderscheid in bijvoorbeeld:

- salariskosten directie
- salariskosten overig
- vakantietoeslag
- kosten werkgeversdeel pensioenpremies
- kledingtoelage
- cursus- en trainingskosten
- reiskosten woon-werkverkeer
- reiskosten dienstreizen

De set van grootboekrekeningen die een onderneming gebruikt wordt het (grootboek)rekeningenschema genoemd. Het spreekt voor zich dat een rekeningenschema moet aansluiten bij de aard van de onderneming. Zo zal een multinational vaak een veel uitgebreider rekeningenschema hebben dan een regionale onderneming met slechts één vestiging, hoewel beide ondernemingen wellicht dezelfde soort producten verkopen. Ook de aard van de onderneming stelt specifieke eisen aan een rekeningenschema. Zo zal een huisartsenpraktijk grootboekrekeningen gebruiken die je niet zult tegenkomen bij een supermarkt (denk bijvoorbeeld aan de grootboekrekening *Te vorderen van zorgverzekeraars*).

1.9.1 Decimaal rekeningenschema

Toch is het handig om rekeningenschema's zo vergelijkbaar mogelijk te maken. Daarom wordt vaak het zogenoemde decimaal rekeningenschema gehanteerd. Daarbij verwijst het eerste cijfer van een grootboekrekeningnummer naar een bepaalde rubriek. In de vorige eeuw is een indeling gemaakt in tien rubrieken. De rubrieken 5 en 6 hebben we in tabel 1.1 weggelaten omdat deze niet meer worden gebruikt. Dit is vooral het gevolg van de introductie van ERP-systemen, omdat de betreffende informatie tegenwoordig op een andere plaats in het ERP-systeem wordt bijgehouden. In de tweede kolom van de tabel is aangegeven of de rubriek balansrekeningen (B) of resultaatrekeningen (R) bevat.

Tabel 1.1 Rubriekenindeling grootboekrekeningen

Rubriek	B/R	Omschrijving
0	B	Vaste activa, eigen vermogen, voorzieningen en vreemd vermogen lang
1	B	Vorderingen, liquide middelen en schulden op korte termijn
2	B	Tussenrekeningen
3	B	Voorraadrekeningen
4	R	Kostenrekeningen (kostensoorten)
7	R	Kostprijs verkopenrekeningen
8	R	Omzetrekeningen
9	R	Analyse winst-en-verliesrekening

1.9.2 Het grootboek in een ERP-systeem

Grootboekrekeningen worden gebruikt om informatie te verzamelen om een externe balans en een externe winst-en-verliesrekening te maken. In die externe winst-en-verliesrekening wordt niet over alle

**Kosten-
specificaties** kostenspecificaties gerapporteerd. In ERP-systemen zijn andere methoden dan het boeken op grootboekrekeningen voorhanden voor uitgebreidere interne rapportagedoeleinden. Deze methoden (vooral subadministraties) bespreken we in de volgende hoofdstukken.

Tussenrekeningen Het voert te ver om de inhoud van elke rubriek in detail te bespreken. We komen de rekeningen in de volgende hoofdstukken steeds weer tegen. Rubriek 2 is een rubriek waarin we allerlei tussenrekeningen (zoals geld onderweg tussen kas en bankrekening van hetzelfde bedrijf) zullen plaatsen. Met deze tussenrekeningen kunnen we een verschil in tijd overbruggen (bijvoorbeeld tussen het moment van het verzenden van een verkooporder en het factureren van die order) en ook controles uitoefenen: op een zeker moment moet de rekening een saldo van €0 vertonen. We zeggen dan wel dat de rekening glad loopt. Om die reden noemen we deze tussenrekeningen vaak controlerende tussenrekeningen.

Subrubrieken Grootboekrekeningen worden binnen elke rubriek overigens vaak onderverdeeld in subrubrieken (het tweede cijfer van het rekeningnummer geeft de subrubriek aan). Natuurlijk kun je bij veel grootboekrekeningen nog verder onderverdelen op basis van sub-subrubrieken, bijvoorbeeld:

1100	Rabobank
1110	ING Bank
1120	ASN Bank
...	
1300	Debiteuren binnenland
1310	Debiteuren EU
1320	Debiteuren niet-EU
...	
1500	Crediteuren binnenland
1510	Crediteuren EU
1520	Crediteuren niet-EU

Grootboekrekeningen hebben geen vast aantal cijfers (grootboekrekeningen binnen een onderneming meestal wel). Als er nummers met meerdere cijfers worden gebruikt, kun je een verdergaande systematische indeling van het grootboekrekeningenschema maken. Ieder bedrijf heeft een eigen grootboekrekeningenschema dat op een andere manier is samengesteld en mogelijk een andere rubriekindeling kent.

In het vervolg wordt bij boekingen (journaalposten) telkens het rubrieknummer voor de rekening geplaatst.

1.9.3 Digitaal rapporteren en het grootboekschema standaardiseren

Rapportages (vooral externe, maar ook interne) worden in toenemende mate digitaal verstrekt. Daarmee wordt het ook eenvoudiger om gegevens van verschillende soortgelijke bedrijven te vergelijken. Dat wordt nog eenvoudiger wanneer de gehanteerde rekeningschema's niet meer van elkaar afwijken. De laatste jaren is er veel vooruitgang geboekt op dit terrein. Reden genoeg om er in hoofdstuk 6 aandacht aan te geven. Hier gaan we kort in op de gevolgen voor het rekeningenstelsel.

Referentie
Grootboek-
Schema

Een ontwikkeling van de laatste jaren is RGS, wat staat voor Referentie GrootboekSchema. Dit is een volledig en gedetailleerd uitgeschreven rekeningstelsel waarmee in principe alle ondernemingen zouden moeten kunnen werken. Zie referentiegrootboekschema.nl en YouTube. Wanneer veel ondernemingen RGS gebruiken, neemt de mate waarin de cijfers van verschillende ondernemingen vergeleken kunnen worden sterk toe. Het is nadrukkelijk geen standaardrekeningschema, maar een referentie: je moet binnen de eigen onderneming dus nog wel keuzes maken. Je hebt niet alle rekeningen nodig.

Wanneer een onderneming bijvoorbeeld dochtermaatschappijen en/of vestigingen heeft, en daarvoor wellicht zelfs verschillende ERP-systemen gebruikt, kan RGS ook een positieve invloed hebben op de interne rapportages. De vergelijkbaarheid van getallen neemt immers sterk toe. RGS wordt namelijk door vrijwel alle systemen herkend.

Toch komt het gebruik van RGS niet echt goed van de grond. Er zijn namelijk ook bezwaren. RGS is in omvang erg groot geworden doordat verschillende branches specifieke rekeningen voor hun eigen branche hebben laten toevoegen. Zo hebben woningcorporaties ervoor gezorgd dat het aantal rekeningen in RGS met 700 toenam. Bij de start in 2016 waren er zo'n 2.500 RGS-codes, in 2024 waren er in totaal al ruim 4.600 RGS-rekeningen beschikbaar. Er is overigens ook een RGS-model voor het mkb beschikbaar, maar dat krijgt verhoudingsgewijs erg weinig aandacht.

Kenmerkend voor RGS is dat er niet primair gewerkt wordt met grootboeknummers, maar dat rekeningen een lettercode hebben. Er zijn wel nummers, maar de lettercode heeft als voordeel dat deze eenvoudig uit te breiden is, en ook dat de code al voor een deel de inhoud van de grootboekrekening verklaart (zie figuur 1.12).

Figuur 1.12 Deel van RGS

		BALANS		BALANS		
Blva	A	01	Immateriële vaste activa	Immateriële	D	2
BlvaKou	A.A	01C1000	Kosten van oprichting en van uitgifte van aandelen	Kosten van	D	3
BlvaKouVvp	A.A.A	01C1010	Verkrijgings- of vervaardigingsprijs kosten van oprichting en van uitgifte van aandelen	Verkrijgin	D	4
BlvaKouVvpBeg	A.A.A010	01C1010.01	Beginbalans (overname eindsaldo vorig jaar)	Beginba	D	5
BlvaKouVvpInv	A.A.A020	01C1010.02	Investeringen	Investe	D	5
BlvaKouVvpAdo	A.A.A030	01C1010.03	Bij overname verkregen activa	Bij over	D	5
BlvaKouVvpDes	A.A.A040	01C1010.04	Desinvesteringen	Desinve	C	5
BlvaKouVvpDda	A.A.A050	01C1010.05	Afsiotingen	Afstotin	C	5
BlvaKouVvpOmv	A.A.A080	01C1010.06	Omrekeningsverschillen	Omreke	D	5
BlvaKouVvpOvm	A.A.A090	01C1010.07	Overige mutaties	Overige	D	5
BlvaKouAkp	A.A.A1	01C1015	Actuele kostprijs	Actuele ku	D	4
BlvaKouAkpBeg	A.A.A110	01C1015.01	Beginbalans (overname eindsaldo vorig jaar)	Beginba	D	5
BlvaKouAkpInv	A.A.A120	01C1015.02	Investeringen	Investe	D	5
BlvaKouAkpAdo	A.A.A130	01C1015.03	Bij overname verkregen activa	Bij over	D	5
BlvaKouAkpDes	A.A.A140	01C1015.04	Desinvesteringen	Desinve	C	5
BlvaKouAkpDda	A.A.A150	01C1015.05	Afsiotingen	Afstotin	C	5
BlvaKouAkpOmv	A.A.A180	01C1015.06	Omrekeningsverschillen	Omreke	D	5
BlvaKouAkpOvm	A.A.A190	01C1015.07	Overige mutaties	Overige	D	5
BlvaKouCae	A.A.B	01C1020	Cumulatieve afschrijvingen en waardeverminderingen	Cumulati	C	4
BlvaKouCaeBez	A.A.B010	01C1020.01	Beginbalans (overname eindsaldo vorig jaar)	Bezinba	C	5

Van studiemeister.noordhoff.nl kun je een Excelbestand met RGS downloaden.

1.10 Omzetbelasting

Leerdoel

- Je kunt eenvoudige omzetbelastingstransacties verwerken in de boekhouding.

Omzetbelasting (ob)

Omzetbelasting (ob) is een vorm van belasting waarbij de overheid belastinggeld bij verkoop van producten door de eindgebruiker of verbruiker binnenhaalt via de ondernemingen die de verkooptransactie genereren. Je kent dit waarschijnlijk als btw. De wetgever heeft bepaald dat het heffen van deze belasting gebeurt door het systeem van de belasting over de toegevoegde waarde (btw).

Je kunt een animatie van de werking van btw bekijken op studiemeister.noordhoff.nl.

1.10.1 Overheidsinkomsten

De overheid heft diverse soorten belastingen, waarvan de belasting over de toegevoegde waarde een belangrijke is. Deze belasting is namelijk een grote inkomstenbron van de Nederlandse overheid. Voor 2024 zien we in het overzicht van de inkomsten van de Rijksoverheid aan belastingopbrengsten (inclusief wettelijke premies) €433 miljard (bron: cbs.nl). Hiervan was €79 miljard (oftewel 18%) afkomstig uit de btw. Alleen de inkomsten uit de loon- en inkomstenbelasting (€106 miljard) waren groter. Het is daarom goed voor te stellen dat de overheid de afdracht van deze belasting door organisaties nauwlettend in de gaten houdt en dat bedrijven die hiermee fouten maken (of proberen te frauderen) op sancties kunnen rekenen.

Het basisidee van de btw is erg eenvoudig, zoals het volgende voorbeeld laat zien.

VOORBEELD | Omzetbelasting

Tomatenkwekerij Toma koopt plantgoed en meststoffen in van diverse leveranciers. De verzamelde inkoopgegevens zien er als volgt uit:

Goederenbedrag	€ 5.000
Btw 21%	€ 1.050
Totale inkoop	€ 6.050

De verkoopgegevens van Toma luiden als volgt:

Omzet aan winkeliers	€ 8.000
Btw 21%	€ 1.680
Totale verkoop	€ 9.680
Bijbehorende kostprijs	€ 5.000

Samenvattend kunnen we het volgende vaststellen:

- Aan btw is door Toma € 1.050 betaald in de betaling van € 6.050 aan de leveranciers van Toma. In de praktijk wordt dit vaak de voorbelasting genoemd.
- Aan btw is door Toma € 1.680 ontvangen in de ontvangst van € 9.680 van de winkeliers die klant zijn van Toma.

De onderneming draagt geen kosten van omzetbelasting. De bij inkoop betaalde btw wordt teruggevorderd van de Belastingdienst, terwijl de bij verkoop ontvangen btw aan de Belastingdienst moet worden afgedragen.

We illustreren dit met de boekingen.

De inkoop:

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	3 Voorraad goederen	€ 5.000	
	1 Te vorderen btw	€ 1.050	
Aan	1 Crediteuren		€ 6.050

We zien hier een nieuwe grootboekrekening: *Te vorderen btw*. Deze geeft aan dat de omzetbelasting die we aan de leveranciers moeten betalen teruggevorderd gaat worden van de Belastingdienst. De rekening *Te vorderen btw* is een balansrekening, meer specifiek een rekening van bezit.

Bij inkoop
betaalde btw
Bij verkoop
ontvangen btw

De verkoop ziet er als volgt uit:

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	1 Debiteuren	€ 9.680	
Aan	1 Te betalen btw		€ 1.680
Aan	8 Opbrengst verkopen		€ 8.000
	+		
	7 Kostprijs verkopen	€ 5.000	
Aan	3 Voorraad goederen		€ 5.000

Ook hier zien we een nieuwe grootboekrekening: *Te betalen btw*. Deze geeft aan dat de omzetbelasting die we van de klanten gaan ontvangen betaald zal moeten worden aan de Belastingdienst. De rekening *Te betalen btw* is een balansrekening, meer specifiek een rekening van schuld.

1.10.2 Tarieven en vrijgestelde prestaties

Tarieven
Export

Voor de omzetbelasting gelden veel (en vaak zeer gedetailleerde) regels, die vermeld staan in de Wet op de omzetbelasting 1968. Daarin wordt bijvoorbeeld aangegeven dat er verschillende tarieven worden gehanteerd:

- 0% in het geval van export. Hierbij wordt onderscheid gemaakt in uitvoer naar landen buiten de EU en naar EU-landen. Een levering aan een EU-land wordt een intracommunautaire levering (ICP-levering) genoemd, een inkoop is een intracommunautaire verwerving (ICP-verwerving). In subparagraaf 1.10.4 gaan we hier nader op in.
- 9% in het geval van goederen en diensten die op een lijst aan de wet zijn toegevoegd. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om eerste levensbehoeften. Dit tarief wordt gebruikt in het voorbeeld in deze paragraaf. Het staat bekend als btw-laag.
- 21% in alle overige gevallen. Dit tarief duiden we aan met de term btw-hoog.

Btw-laag

Btw-hoog

De genoemde percentages golden op het moment van schrijven van dit boek, maar ze worden tussentijds weleens door de landelijke overheid aangepast. Gelukkig voorzien veel ERP-systemen in een routine om de btw-tarieven aan te passen wanneer er een tariefswijziging optreedt.

Vrijgesteld

Naast de genoemde tarieven is het ook mogelijk dat de levering van bepaalde goederen en diensten geheel van omzetbelasting is vrijgesteld. Ook van deze leveringen is een lijst in de wet opgenomen. Omdat er dan bij verkoop geen btw wordt afgedragen, heeft de wetgever bepaald dat in dat geval ook geen btw mag worden teruggevraagd van de bij inkoop betaalde btw. Vrijgesteld wordt dus anders behandeld dan het 0%-tarief! Voor

verdere details over de omzetbelasting verwijzen we naar de belasting-literatuur. Zie wetten.overheid.nl.

1.10.3 De aangifte omzetbelasting

Aangifte
omzetbelasting

Iedere maand (bij sommige bedrijven per kwartaal of per jaar) stelt de onderneming een aangifte omzetbelasting op. Dit is een opgaaf van de omzet en de inkopen met bijbehorende omzetbelastingbedragen. Er is een speciale grootboekrekening voor in gebruik: *Af te dragen btw*. Hiermee berekent de onderneming zelf het aan de Belastingdienst verschuldigde bedrag. Meteen daarna wordt dat bedrag daadwerkelijk betaald ('afgedragen'). Natuurlijk controleert de Belastingdienst met enige regelmaat de aangiften met de werkelijkheid.

Hoewel het nog steeds mogelijk is om handmatig op de website van de Belastingdienst een aangifte omzetbelasting in te vullen, ondersteunen ERP-systemen het automatisch invullen en verzenden van de aangifte naar de Belastingdienst.

VOORBEELD | Aangifte omzetbelasting

We gaan verder met het eerder gegeven voorbeeld. De ondernemer – in ons geval Toma – vult dus zelf een aangifte omzetbelasting in en vermeldt daarop de volgende bedragen (wanneer alleen de twee gegeven mutaties zouden zijn voorgekomen):

	Bedrag exclusief btw	Bedrag van de btw
Omzet	€ 8.000	€ 1.680
Af: Voorbelasting over inkopen	€ 5.000	€ 1.050
Totaal af te dragen		€ 630

Toma moet dus € 630 afdragen aan de Belastingdienst. Van deze aangifte wordt geboekt:

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	1 Te betalen btw	€ 1.680	
Aan	1 Te vorderen btw		€ 1.050
Aan	1 Af te dragen btw		€ 630

We zien dat de acute schuld aan de Belastingdienst wordt gecrediteerd op de (schuld)rekening *Af te dragen btw*.

Feitelijk draagt Toma de omzetbelasting over de door het eigen bedrijf toegevoegde waarde af aan de Belastingdienst. Die toegevoegde

waarde (inkoop voor € 5.000 en verkoop voor € 8.000) is € 3.000, de daarbij behorende btw is 21% van € 3.000 = € 630. Daarom wordt omzetbelasting vaak aangeduid met de term btw. Eigenlijk heet de belastingsoort omzetbelasting, maar deze wordt geheven door het systeem van belasting over de toegevoegde waarde.

De schuld wordt per bank betaald en we boeken als volgt:

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
1 Af te dragen btw		€ 630	
Aan	1 Bank		€ 630

Na deze boekingen vertonen de grootboekrekeningen het volgende beeld:

Debet	Te vorderen btw		Credit
Inkoop (1)	€ 1.050	Aangifte (3)	€ 1.050

Debet	Te betalen btw		Credit
Aangifte (3)	€ 1.680	Verkoop (2)	€ 1.680

Debet	Af te dragen btw		Credit
Betaling (4)	€ 630	Aangifte (3)	€ 630

Zoals uit dit voorbeeld blijkt resteert er na afloop van deze periode, maar vóór de betaling aan de Belastingdienst, per saldo een schuld van € 630 aan omzetbelasting. Dit is logisch: Toma koopt goederen in voor € 5.000 en verkoopt tomaten voor € 8.000. Er is dus € 3.000 aan waarde toegevoegd door Toma. Over deze toegevoegde waarde wil de overheid 21% btw (= € 630) ontvangen. Het is echter ook mogelijk dat de onderneming na afloop van deze periode een vordering op de overheid heeft. Dit zou het geval zijn geweest als de omzet lager dan de inkopen in deze periode was. Stel je voor dat de omzet in deze periode geen € 8.000 maar € 4.000 was geweest, bijvoorbeeld doordat slechts een gedeelte van de tomaten rijp genoeg was om geplukt en verkocht te worden. In dat geval heeft Toma nog altijd € 1.050 btw te vorderen, maar hoeft het bedrijf slechts € 840 btw te betalen, dus per saldo € 210 te vorderen.

1.10.4 Btw bij transacties binnen en buiten de EU

Bij handel drijven met het buitenland gelden andere regels dan in Nederland van kracht zijn. Het volgende onderscheid wordt gemaakt:

- goederentransacties binnen de EU
- goederentransacties buiten de EU
- diensten binnen de EU
- diensten buiten de EU

Er zijn veel details te leren over btw, zeker wanneer het gaat over deze goederentransacties en diensten. We gaan hier in op de hoofdlijnen. Elk onderdeel heeft overigens zijn eigen vakje op de btw-aangifte, zodat het voor de Belastingdienst volkomen duidelijk is welke transacties of diensten er hebben plaatsgevonden. Er worden vaak aparte grootboekrekeningen gebruikt om transacties met het buitenland te registreren, meestal zelfs onderscheiden in binnen de EU en buiten de EU.

Binnen de EU zijn er afspraken gemaakt om de controle van de btw mogelijk te maken. Daarvoor zijn gedetailleerde voorwaarden voor ondernemers van kracht. Een daarvan is dat op elke factuur het btw-nummer van zowel de leverancier als de afnemer moet zijn vermeld. Bij de btw-aangifte is een ICP-opdracht van de gedetailleerde gegevens van de transacties vereist.

Allereerst gaan we in op goederentransacties binnen de EU. Een Nederlandse onderneming die goederen levert aan ondernemers in de EU is over de levering 0% btw verschuldigd. We noemen dit een intracommunautaire levering (ICP-levering). De binnenlandse onderneming moet overigens wel aannemelijk kunnen maken dat de goederen Nederland hebben verlaten. Bij verkoop aan een buitenlandse particulier moet wel vrijwel altijd Nederlandse btw in rekening worden gebracht.

Intracommunautaire levering
(ICP-levering)

VOORBEELD | Btw bij verschillende transacties

Vaxco in Haarlem levert drie pallets met verpakkingsmateriaal aan Lastwagen GmbH in Hamburg. Op de factuur is vermeld:

3 pallets verpakkingsmateriaal	€ 4.000
Btw 0%	€ 0
Factuurbedrag	€ 4.000

De bijbehorende kostprijs is € 2.500.

De boeking is als volgt:

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	1 Debiteuren buitenland	€ 4.000	
Aan	8 Opbrengst verkopen buitenland		€ 4.000
+			
	7 Kostprijs verkopen buitenland	€ 2.500	
Aan	3 Voorraad goederen		€ 2.500

Koopt de ondernemer goederen in een EU-land, dan zal de leverancier 0% btw berekenen. Er is nu sprake van intracommunautaire verwerving. In plaats van btw te betalen aan de buitenlandse leverancier vermeldt de onderneming deze op haar btw-aangifte (21% over de waarde van de goederen).

Bij een inkoop in Spanje van slingers voor een bedrag van € 2.000 exclusief btw boeken we bij ontvangst van de factuur (waarop 0% btw staat):

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	3 Voorraad goederen	€ 2.000	
	1 Te vorderen btw (21% × € 2.000)	€ 420	
Aan	1 Te betalen btw ICP-verwerving		€ 420
Aan	1 Crediteuren binnen de EU		€ 2.000

In deze boeking is in de voorlaatste regel de btw vermeld die de onderneming moet betalen wegens de inkoop van goederen in het buitenland (ICP-verwerving). In de tweede regel van de boeking zien we de 'normale' inkoop-btw die kan worden teruggevorderd van de Belastingdienst. Per saldo is er dus € 0 te betalen.

Buiten de EU is voor zowel leveringen aan andere ondernemingen als aan particulieren 0% btw van toepassing. Koopt de onderneming goederen van buiten de EU en worden de goederen naar Nederland vervoerd, dan is er bij de douane invoer-btw verschuldigd, die meteen moet worden afgerekend. De invoer-btw kan de onderneming in de 'normale' btw-aangifte terugvragen.

Binnen de EU is bij diensten aan buitenlandse ondernemingen de hoofdregel dat er voor de btw wordt belast in het land van de afnemer. Wanneer die afnemer een btw-nummer heeft, mag de Nederlandse onderneming de btw 'verleggen' naar de afnemer in het andere EU-land. Die afnemer geeft de btw aan in zijn eigen btw-aangifte. De Nederlandse onderneming vermeldt geen btw op de factuur. De levering is vrijgesteld van btw. Let op: dit is iets anders dan 0%! Bij verkoop aan buitenlandse particulieren wordt wel 21% btw in rekening gebracht.

Bij inkoop van diensten in een EU-land verlegt de buitenlandse ondernemer de btw naar de afnemer in het andere EU-land die de btw aangeeft in zijn eigen btw-aangifte. De dienst aan een ondernemer buiten de EU is volgens de hoofdregel belast in het land van de afnemer. De Nederlandse onderneming vermeldt geen btw op de factuur, maar de woorden 'VAT Out of Scope'. Diensten die door een Nederlandse onderneming worden afgenomen van een ondernemer buiten de EU zijn volgens de hoofdregel belast in Nederland.

In hoofdstuk 2 gaan we nader in op nieuwe ontwikkelingen over de omzetbelasting in de EU.

1.11 Geld onderweg

Leerdoel

- Je kunt het nut van de rekening *Geld onderweg* aangeven en dit toepassen in transacties.

Wanneer we geld uit de kas halen en op de bankrekening storten, krijgen we met een dubbele boeking te maken. Aan de hand van de kasbon (€ 300 uit de kas gehaald om op de bankrekening te storten) zouden we kunnen boeken:

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	1 Bank	€ 300	
Aan	1 Kas		€ 300

En wanneer we de (digitale) afrekening van de bank opzoeken, zouden we hiervan kunnen boeken:

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	1 Bank	€ 300	
Aan	1 Kas		€ 300

We hebben daarmee *twee dezelfde boekingen* gemaakt, waardoor er feitelijk geen € 300, maar het dubbele bedrag op de beide grootboekrekeningen wordt geboekt. Dat is uiteraard niet de bedoeling. We introduceren daarom een tussenrekening: de rekening *Kruisposten*. Als we die rekening consequent gebruiken, is het probleem opgelost.

Kruisposten

Vanuit de kastransactie (grootboekrekening *Kas* wordt gebruikt) boeken we nu:

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	2 Kruisposten	€ 300	
Aan	1 Kas		€ 300

En vanuit de bankafrekening (grootboekrekening *Bank* wordt gebruikt) boeken we:

Grootboekrekeningen		Debet	Credit
	1 Bank	€ 300	
Aan	2 Kruisposten		€ 300

Nu zien we dat de grootboekrekening *Bank* gedebiteerd wordt met € 300 en de grootboekrekening *Kas* gecrediteerd wordt met € 300, zoals we het hadden bedoeld. De rekening *Kruisposten* loopt na beide boekingen glad. Deze heeft geen saldo meer. De grootboekrekeningen zien er als volgt uit:

Debet	Kas	Credit
	Kasbon	€ 300

Debet	Kruisposten	Credit
Kasbon	€ 300	Bankafrekening
		€ 300

Debet	Bank	Credit
Bankafrekening	€ 300	

De grootboekrekening *Kruisposten* wordt gebruikt bij alle transacties tussen kas en eigen bankrekening en tussen eigen bankrekeningen onderling (bijvoorbeeld van de eigen Rabo-rekening naar de eigen ING-rekening). Soms wordt als rekeningnaam ook wel *Geld onderweg* gebruikt.

Geld onderweg

Extra materiaal op studiemeister

Op studiemeister.noordhoff.nl vind je oefenvragen, Excelopdrachten en samenvattingen.

Begrippenlijst

Begrip	Engelse term	Omschrijving
Aangifte omzetbelasting	VAT declaration	Overzicht dat de onderneming periodiek (digitaal) bij de Belastingdienst aanlevert met daarin de berekening van het af te dragen bedrag aan omzetbelasting.
Accountant	Chartered accountant	Financieel deskundige die bevoegd is om een verklaring af te geven over de juistheid en volledigheid van de door een onderneming opgemaakte jaarrekening.
Administratiekantoor	Accounting firm	Onafhankelijke financiële instelling die de boekhouding verzorgt van veelal zeer kleine ondernemingen die dit hebben uitbesteed.
Balansrekening	Balance GL account	Grootboekrekening waarop een bezitting, een schuld of het eigen vermogen wordt geregistreerd.
Bedrijfsadministratie	Bookkeeping / Accounting	Het totaal van alle financiële registraties en rapportages binnen een onderneming.
Bedrijfsproces	Business process	Samenhangend geheel van bij elkaar horende activiteiten, die starten met een (klant)vraag en eindigen wanneer volledig aan deze vraag is voldaan. Een voorbeeld is het verkoopproces, dat start met de order van een klant, en dat via levering van de goederen en facturering van de order eindigt wanneer de klant zijn schuld aan de onderneming heeft betaald.
Beginbalans	Opening balance sheet	Balans per begindatum van een periode. De beginbalans moet gelijk zijn aan de eindbalans van de voorgaande periode. Alleen de winst van de afgelopen periode is verwerkt.

Begrip	Engelse term	Omschrijving
Beginsaldo	Opening balance	Beginstand van een rekening, meestal overgenomen van de beginbalans van dezelfde datum.
Belasting over de toegevoegde waarde (btw)	Value-added tax (VAT)	Systeem van belastingheffing waarbij de bij inkoop betaalde ob kan worden teruggevorderd en de bij verkoop ontvangen ob moet worden betaald. Per saldo moet de betrokken onderneming dan de ob over de waardetoevoeging aan de Belastingdienst afdragen.
Bezittingen	Assets	Zaken die een onderneming in bezit kan hebben (zoals gebouwen, apparatuur, vervoermiddelen, goederen, tegoeden op klanten en kasgeld).
Bij inkoop betaalde omzetbelasting	VAT receivable	Omzetbelasting die inbegrepen is in het factuurbedrag dat betaald is aan de leverancier. De leverancier moet het ontvangen bedrag afdragen aan de Belastingdienst.
Bij verkoop ontvangen omzetbelasting	VAT payable	Omzetbelasting die inbegrepen is in het factuurbedrag dat in rekening is gebracht aan de klant.
Boekhouden	Bookkeeping	Systeem van registreren van veranderingen in de financiële cijfers van een onderneming. Meer concreet: de waarde en omvang van bezittingen, schulden en het eigen vermogen. Dit omvat ook het gedetailleerd bijhouden van de kosten en opbrengsten die het ondernemen met zich meebrengt.
Boekhoudkundig model	Bookkeeping model	Model waarin de achtereenvolgende stappen van het bijhouden van een financiële administratie worden weergegeven.
Boekhoudpakket	Bookkeeping software	Softwaretoepassing die uitsluitend de financiële mutaties van een onderneming registreert en daarover kan rapporteren. Een boekhoudpakket is veel eenvoudiger (en minder geïntegreerd) dan een ERP-systeem.

Begrip	Engelse term	Omschrijving
Boeking	Posting	Registratie in het financieel systeem. Dit wordt ook wel een journaalpost genoemd bij registratie in het grootboek.
Boekingsregels	Posting rules	Regels die aangeven hoe financiële feiten in het grootboek moeten worden geregistreerd.
Btw	VAT	Belasting over de toegevoegde waarde.
Control	To control	Beheersing.
Controller	Controller	Financieel expert die bedrijfsprocessen bewaakt, analyseert en rapporteert ter ondersteuning van managementbeslissingen.
Crediteur	Account payable (AP)	Leverancier aan wie de onderneming geld schuldig is doordat men op rekening heeft ingekocht en nog niet heeft betaald.
Creditzijde	Credit side	Rechterzijde van diverse financiële overzichten, zoals balans, winst-en-verliesrekening en grootboekrekening.
Debetzijde	Debit side	Linkerzijde van diverse financiële overzichten, zoals balans, winst-en-verliesrekening en grootboekrekening.
Debiteur	Account receivable (AR)	Klant die geld aan de onderneming schuldig is doordat hij op rekening heeft gekocht en nog niet heeft betaald.
Decimaal rekeningenschema	Account schedule (decimal)	Grootboekrekeningenschema dat in beginsel gebaseerd is op het gebruik van maximaal tien rubrieken.
Eigen vermogen	Equity	Bedrag dat de werkelijke waarde van de onderneming vertegenwoordigt; het verschil tussen bezittingen en schulden.
Eindbalans	Closing balance sheet	Balans die wordt opgemaakt aan het einde van een periode en waarin het totaalresultaat van die afgelopen periode wordt getoond.

Begrip	Engelse term	Omschrijving
ERP-systeem	ERP system	Ondernemingsbreed geïntegreerd bedrijfs-informatiesysteem dat (vrijwel) alle bedrijfs-processen ondersteunt.
Financieel informatie-voorzieningsproces	Financial information and reporting flow	Het proces van vastleggen en bewerken van gegevens om te komen tot financiële informatie, gericht op het sturen van de onderneming en het afleggen van verantwoording.
Geautomatiseerd en geïntegreerd informatiesysteem	Integrated computerized information system	Informatiesysteem dat wordt bijgehouden met een computersysteem en dat verschillende aspecten belicht wanneer een bepaalde activiteit wordt uitgevoerd.
Geautomatiseerde administratie	Automated bookkeeping	Administratie die wordt bijgehouden met behulp van een computersysteem.
Geldstroom	Money flow	Onderdeel van het waardekringloopmodel dat het proces van het ontvangen van geld, het opslaan van geld en het afleveren van geld weergeeft.
Goederenstroom	Goods flow	Onderdeel van het waardekringloopmodel dat het proces van het ontvangen van goederen, het opslaan van goederen en het afleveren van goederen weergeeft.
Grootboek	General ledger (GL)	Gespecificeerd overzicht per bezitting, schuld, eigen vermogen, kosten en opbrengsten.
Informatieanalyse	Information analysis	Het analyseren van informatiebehoeften van gebruikers en daarna analyseren welke gegevens in het proces moeten worden vastgelegd om te kunnen voorzien in adequate informatie voor gebruikers.
Informatievoorziening	Information reporting	Het verzamelen van gegevens en het bewerken ervan om informatie te kunnen opleveren aan gebruikers.

Begrip	Engelse term	Omschrijving
Jaarverslag	Annual report	Set van financiële documenten die middelgrote en grote ondernemingen jaarlijks moeten opmaken en publiceren (publiceren gebeurt vaak na controle door de accountant).
Kosten	Costs	Geldswaarde van opofferingen die moeten worden gedaan om de onderneming te kunnen drijven. Het betreft afnamen van het eigen vermogen.
Kostenpost	Cost item	Boeking van kosten of specificatie van de bedrijfskosten.
Kostenspecificaties	Cost specification	Detailtering van een totaalbedrag aan kosten in de onderliggende detailboekingen.
Kruisposten	Clearing postings	Bedragen die worden overgeheveld tussen eigen bankrekeningen en/of eigen kas.
Logistiek proces	Logistic process	Proces dat gekenmerkt wordt door de doorstroming van goederen.
Mutatie	Change	Verandering.
Nettowinst	Net profit	Brutowinst (= <i>Opbrengst verkopen</i> min <i>Kostprijs verkopen</i>) min het bedrag van de bedrijfskosten.
Netwerk van controletotalen	Network of control totals	Schematisch overzicht van de verbanden tussen geld- en goederenbewegingen binnen een onderneming.
Omzetbelasting (ob)	VAT / Sales tax	Belasting die geheven wordt op de levering van goederen en diensten.
Opbrengsten	Revenues	Geldswaarde van omzet of andere baten die zijn gerealiseerd door het drijven van de onderneming. Het betreft toenames van het eigen vermogen.

Begrip	Engelse term	Omschrijving
Persoonlijke administratie	Personal finance	Systeem waarmee men kan bijhouden aan wie men wat heeft uitgeleend, welk bedrag er op enig moment is terugbetaald en hoeveel geld men zelf heeft.
Rapportage-mogelijkheden	Reporting possibilities	Mogelijkheden om overzichten te maken vanuit een softwarepakket.
Record	Record	Specificerend overzicht van een bepaalde grootheid, waarin diverse kenmerken en/of waarden van die grootheid zijn opgenomen.
Rekeningenschema (grootboek)	Account schedule	Systematische indeling van grootboekrekeningen die door een bepaalde onderneming worden gebruikt.
Resultaat	Result	Winst of verlies.
Resultaatrekening	P&L GL Account	Grootboekrekening waarop kosten en opbrengsten worden geregistreerd.
RGS	-	Referentiegrootboekschema; een standaard om grootboeken van verschillende bedrijven met elkaar te kunnen vergelijken.
Rubriek	Category	Groep van eenheden die een samenhangend geheel vormen, zoals de bij elkaar horende financiële grootboekrekeningen in rubriek 1.
Saldibalans	Trial balance	Tussentijds overzicht (lijst) waarin de saldi op een zeker moment van alle grootboekrekeningen worden getoond.
Saldo	Balance	Het verschil tussen debetbedragen en creditbedragen op bijvoorbeeld een grootboekrekening.
Schulden	Liabilities	Bedragen die nog betaald moeten worden aan de bank, leveranciers, gedschietters en dergelijke.

Begrip	Engelse term	Omschrijving
Stroomgrootheid	Streaming entity	Grootheid waarvan het totaal in een bepaalde periode wordt weergegeven (bijvoorbeeld de omzet in een maand). Een stroomgrootheid is te vergelijken met een film (de opname van een bepaalde periode, 'van ... tot ...').
Subadministratie	Subledger	Specificatie van een grootboekrekening in een aparte set rekeningen. De grootboekrekening <i>Debiteuren</i> bijvoorbeeld wordt gespecificeerd in de subadministratie <i>Debiteuren</i> met een kaart per debiteur.
Subrubriek	Subcategory	Nadere onderverdeling van een rubriek.
Tarief	Rate	Prijs per prestatie, bijvoorbeeld per arbeidsuur.
Transactie	Transaction	(Financiële) gebeurtenis.
Transactieresultaat	Transaction result	Het brutoresultaat op een verkooptransactie; het verschil tussen de opbrengst en alle kosten (<i>Kostprijs verkopen</i> /inkoopwaarde en kortingen) van een verkooptransactie.
Tussenrekening	Suspense account	Grootboekrekening waarop tijdelijk bedragen worden geboekt; vaak gebruikt voor controledoeleinden. Nadat alle transacties zijn afgewikkeld zou er geen saldo meer op de tussenrekening mogen staan.
Verspilling	Excess	Meerverbruik van grondstoffen en uren ten opzichte van het toegestane verbruik.
Voorraadgrootheid	Stock entity	Grootheid waarvan de stand op een bepaald moment wordt weergegeven (bijvoorbeeld <i>Voorraad goederen</i> op een bepaalde datum of tijd). Een voorraadgrootheid is te vergelijken met een foto (een momentopname).
Vrijgesteld (van ob)	Exemption	Prestaties waarover geen omzetbelasting hoeft te worden afgedragen.

Begrip	Engelse term	Omschrijving
Waardekringloop-model	Value cycle model	Schematisch overzicht van goederenstromen en geldstromen binnen een onderneming.
Winst-en-verliesrekening	Profit and loss (P&L) statement	Gespecificeerd overzicht van kosten en opbrengsten in een bepaalde periode. Het saldo van de winst-en-verliesrekening toont de nettowinst van die periode.
Winstsaldo	Profit	Het verschil tussen de totale opbrengsten min de totale kosten in een bepaalde periode.